

AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE

DIVADELNÍ FAKULTA

Dramatická umění

Produkce

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Divadelní síť pro děti

Karolína Anna Hudská

Vedoucí práce: MgA. Jolana Dvořáková

Oponent práce: MgA. David Mírek, Ph.D.

Datum obhajoby: 10.6.2024

Přidělovaný akademický titul: BcA.

Praha, 2024

ACADEMY OF PERFORMING ARTS IN PRAGUE

THEATER FACULTY

Dramatic Arts

Department of Arts Management

BACHELOR THESIS

Theatre Network for Children

Karolína Anna Hudská

Supervisor: MgA. Jolana Dvořáková

Opponent: MgA. David Mírek, Ph.D.

Thesis defence: 10. 6. 2024

Degree granted: BcA.

Prague, 2024

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma

Divadelní síť pro děti

vypracovala samostatně pod odborným vedením vedoucí práce a s použitím uvedené literatury a pramenů.

Praha, dne podpis diplomantky

Upozornění

Využití a společenské uplatnění výsledků diplomové práce, nebo jakékoliv nakládání s nimi je možné pouze na základě licenční smlouvy, tj. souhlasu autora a AMU v Praze.

Poděkování

Ráda bych poděkovala mé vedoucí práce MgA. Jolaně Dvořákové za skvělé podněty a čas věnovaný konzultacím. Děkuji pedagogům a všem mým spolužačkám a spolužákovi za krásné roky na DAMU.

Abstrakt

Bakalářská práce s názvem *Divadelní síť pro děti* má za cíl popsat specifika divadel zaměřených na dětského diváka se zaměřením na produkční specifika. Práce je rozdělena na čtyři části. V první, historické části se práce věnuje profesionalizaci loutkového divadla po roce 1948 a stručně popisuje vznik, vývoj a klíčové osobnosti jednotlivých divadel pro děti na základě divadelní literatury a periodik. V druhé části práce se na základě odborné literatury a polostrukturovaného rozhovoru s dětskou psycholožkou Veronikou Francovou snažím charakterizovat tři věkové skupiny a určit témata odpovídající psychosociálnímu vývoji dítěte. Tato kapitola se věnuje i práci s dětským divákem a na základě polostrukturovaného rozhovoru s dramaturgyní Laterny magiky Hanou Strejčkovou popisují vhodné formy doprovodného programu a interakce. Třetí část se věnuje provozním specifikům dětských divadelních scén, konkrétně se jedná o hradecké Divadlo Drak, Malé divadlo v Českých Budějovicích a Divadlo loutek Ostrava. Informace jsou získány na základě polostrukturovaných rozhovorů a výročních zpráv. Čtvrtá část se okrajově věnuje regionům, které nedisponují dětskou divadelní scénou, se zaměřením na strategie a řešení přijímaná těmito regiony. Tato část se opírá o analýzu dat získaných z dotazníků a rešerše.

Klíčová slova

divadlo pro děti, vývojová charakteristika, loutkové divadlo, divadelní provoz, práce s divákem

Abstract

The bachelor thesis entitled *Theatre Network for Children* aims to describe the specifics of theatres aimed at children's audiences with a focus on production specifics. The thesis is divided into four parts. In the first, historical part, the thesis focuses on the professionalisation of puppet theatre after 1948 and briefly describes the origins, development and key personalities of each children's theatre based on theatre literature and periodicals. In the second part of the thesis, based on the literature and a semi-structured interview with child psychologist Veronika Francová, I try to characterise three age groups and identify themes corresponding to the psychosocial development of the child. This chapter also focuses on working with the child audience and based on a semi-structured interview with the dramaturg of Laterna magika, Hana Strejčková, I describe appropriate forms of accompanying programme and interaction. The third part is devoted to a case study where I compare the operational specifics of children's theatre scenes, namely: the Drak Theatre in Hradec Králové, The Little Theatre in České Budějovice and Puppet Theatre Ostrava. The information is based on semi-structured interviews and annual reports. The fourth part

focuses marginally on regions that do not have a children's theatre scene, with a focus on the strategies and solutions adopted by these regions. This part is based on the analysis of data collected from questionnaires and research.

Key words

theatre for children, developmental characteristics, puppet theatre, theatre management, work with children's audience

Obsah

Úvod.....	1
1 Profesionalizace českého loutkového divadla a stručná historie jednotlivých divadel.....	3
1.1 Říše loutek.....	5
1.2 Minor.....	7
1.3 Divadlo Spejbla a Hurvínka.....	9
1.4 Naivní divadlo.....	10
1.5 Divadlo Alfa.....	12
1.6 Divadlo Lampion.....	13
1.7 Malé divadlo.....	16
1.8 Divadlo Radost.....	17
1.9 Divadlo loutek Ostrava.....	19
1.10 Divadlo Drak.....	20
1.11 Divadlo Rozmanitostí.....	21
1.12 Divadlo Polárka.....	22
2 Specifika dětského diváka.....	23
2.1 Batolata.....	23
2.1.1 Inscenace pro batolata, vhodná témata a zpracování.....	24
2.1. 2 Práce s divákem.....	24
2.2. Děti předškolního věku.....	25
2.2. 1 Inscenace pro děti předškolního věku, vhodná témata a zpracování.....	26
2.2. 3 Práce s divákem.....	27
2.3 Děti mladšího školního věku.....	28
2.3. 1 Inscenace pro děti mladšího školního věku, vhodná témata a zpracování.....	28
2.3. 2 Práce s divákem.....	29
3 Provozní specifika divadelního provozu dětského divadla.....	30
3.1 Divadlo Drak.....	30
3.1.1 Prostory.....	30
3.1.2 Obchodní strategie, komunikace se školami a provoz.....	31
3.1.3 Doprovodné aktivity divadla.....	31
3. 2 Malé divadlo.....	32
3.2.1 Prostory.....	32
3.2.2 Obchodní strategie, komunikace se školami a provoz.....	34
3.2.3 Doprovodné aktivity divadla.....	34
3. 3 Divadlo loutek Ostrava.....	35
3.1.1 Prostory.....	35
3.1.2 Obchodní strategie, komunikace se školami a provoz.....	35
3.1.3 Doprovodné aktivity divadla.....	36
3.4 Shrnutí provozních specifík.....	37
4 Regiony bez dětské divadelní scény.....	38
4.1 Saturace dětského diváka v Karlovarském kraji.....	39
4.2 Saturace dětského diváka v Pardubickém kraji.....	39
4.3 Saturace dětského diváka v Olomouckém kraji.....	40
4.4 Saturace dětského diváka ve Zlínském kraji.....	40

4.6. 1 Saturace dětského diváka v kraji Vysočina.....	41
Závěr.....	43
Seznam použitých zdrojů.....	44
Přílohy.....	52

Seznam příloh

- Příloha 1 Seznam zahraničních zájezdů a ocenění Divadla Minor
- Příloha 2 Seznam zahraničních zájezdů a ocenění Naivního divadla
- Příloha 3 Seznam zahraničních zájezdů a ocenění Divadla Alfa
- Příloha 4 Rozhovor s Hanou Strejčkovou
- Příloha 5 Výsledky dotazníkového šetření, představení pro dětského diváka

Seznam použitých zkratk

- DAMU - Divadelní fakulta Akademie múzických umění
- ÚLD - Ústřední loutkové divadlo
- ND - Naivní divadlo Liberec
- MD - Malé divadlo
- KS - Kulturní středisko
- DL - Divadlo Lampion
- KNV - Krajský národní výbor
- MNV - Místní národní výbor
- UNIMA - Union Internationale des Marionnettes
- SD - Státní divadlo
- KMD - Karlovarské městské divadlo

Úvod

Práce mapuje českou divadelní síť pro děti, zařazuje ji do historického kontextu a s ohledem na potřeby dětského diváka vyzdvihuje provozní specifika dětských veřejných divadel se stálým souborem. Výzkumnými otázkami jsou: Jaké jsou potřeby dětského diváka vyplývající z fyzických a kognitivních aspektů jednotlivých věkových skupin a jaká jsou specifika divadla pro děti se souborem z produkčního hlediska. Okrajově se věnuji regionům, které nedisponují dětskou divadelní scénou pro děti a zjišťuji, jak se vypořádávají s absencí dětského divadla.

V první, historické části, vycházím zejména z publikací *Obrazy z dějin českého loutkářství*¹, *Československá loutková divadla (1949-1969)*², *Česká divadla Encyklopedie divadelních souborů*³, dále z Československého loutkáře, Divadelního revue, divadelních ročenek a literatury Institutu umění-Divadelního ústavu. Všechna veřejná divadla pro děti se souborem se věnují loutkové tvorbě, proto mapuji podněty pro profesionalizaci loutkového divadla a stručně shrnuji vznik a klíčové osobnosti jednotlivých dětských divadel od vzniku po současnost.

Ve druhé části se zaměřuji na charakteristiku tří věkových skupin. Věnuji se batolatům, dětem předškolního věku a dětem mladšího školního věku. S ohledem na kognitivní a fyzické aspekty hledám specifika z hlediska obsahu a práce s divákem. Vycházím převážně z publikací *Základy psychologie pro zdravotnické obory*⁴, *Volba literární látky pro dramatickou výchovu aneb Hledání dramatickosti*⁵ a z polostrukturovaných rozhovorů s dětskou psycholožkou PhDr., Veronikou Francovou, Ph.D. a MgA., Hanou Strejčkovou Ph.D., dramaturgyní Laterny magiky ND.

Ve třetí části uvádím provozní specifika dětských divadel, konkrétně hradeckého divadla Drak, Malého divadla v Českých Budějovicích a Divadla loutek v Ostravě. Informace v této kapitole byly získány prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů s pracovníky výše zmíněných divadel. Tato divadla dlouhodobě pracují s mateřskými, základními a středními školami. Trendem poslední doby jsou představení určena batolatům, se kterými divadla začala pracovat. Je pravděpodobné, že se projekty pro tuto věkovou skupinu budou i nadále rozvíjet.

¹ DUBSKÁ, Alice. *Obrazy z dějin českého loutkářství: ke 40. výročí založení Muzea loutkářských kultur v Chrudimi*. V Řevnicích: Arbor vitae, 2012. ISBN 978-80-905249-0-3.

² BEZDĚK, Zdeněk. *Československá loutková divadla 1949/1969*. Ilustroval Jaroslav ŠVÁB. Praha: Divadelní ústav, 1973.

³ *Česká divadla: encyklopedie divadelních souborů*. Praha: Divadelní ústav, 2000. ISBN 80-7008-107-4.

⁴ ZACHAROVÁ, Eva a ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, Jitka. *Základy psychologie pro zdravotnické obory*. Sestra (Grada). Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-4062-1.

⁵ MACHKOVÁ, Eva. *Volba literární látky pro dramatickou výchovu, aneb, Hledání dramatickosti*. 2., dopl. vyd. [i.e. 3., dopl. vyd.]. V Praze: Akademie múzických umění, 2012. ISBN 978-80-7331-214-5.

Ve čtvrté části okrajově zmiňuji regiony, které v současnosti nedisponují dětskou veřejnou scénou. Na základě dotazníků a rešerše zjišťuji, jak tyto regiony saturují dětského diváka. Poslední kapitola je spíše inspirací pro budoucí výzkum a absolventské práce.

1 Profesionalizace českého loutkového divadla a stručná historie jednotlivých divadel

K profesionalizaci českého loutkového divadla přispělo hned několik podnětů. Prvním je česká loutková tradice. Loutkové divadlo bylo ve dvacátých letech rozšířené ve školách a fungovalo i v rámci spolků, malých divadel a rodinných scén. Koncem dvacátých let bylo na území těchto jednotek kolem 5000. V průběhu druhé světové války zanikla řada divadel a souborů.⁶

Nejprve po územních změnách zůstalo za hranicemi 500 souborů (hovoří se o úbytku asi 25% ochotnických scén), pak následovalo v roce 1941 zastavení činnosti Sokola spojené se zánikem přibližně 500 divadel, přičemž mnohdy celý majetek včetně scénografie a archivů byl německými likvidátory zničen, a přesto se vývoj nezastavil.⁷

Druhým faktorem bylo založení mezinárodní loutkářské organizace UNIMA v roce 1929 během 5. sjezdu českých loutkářů.⁸

Třetím podnětem je osobnost Josefa Skupy (viz kapitola 1.3 Divadlo Spejbla a Hurvínka), národního umělce, který dal loutkovému divadlu společenský význam. Roku 1930 založil vlastní profesionální loutkové divadlo, se kterým se v roce 1945 přesunul z Plzně do Prahy.⁹

Čtvrtým podnětem, je založení Revoluční odborové rady divadelníků v čele s Miroslavem Kouřilem¹⁰ v roce 1945. Na Memorandu této rady ohledně otázek českého divadelnictví byl postaven divadelní zákon v roce 1948.¹¹ Divadlo bylo podřízeno státu v uměleckém, organizačním i ekonomickém smyslu. V návaznosti na tento zákon vznikla z iniciativy Jana Malíka a Jiřího Lormana na divadelním sjezdu v Bratislavě roku 1949 tzv. Loutkářská pětilетка.¹² Na základě té byly v následujících letech zřizovány profesionální loutkové scény ve všech regionech.¹³

⁶ DUBSKÁ, Alice. *Obrazy z dějin českého loutkářství: ke 40. výročí založení Muzea loutkářských kultur v Chrudimi*. V Řevnicích: Arbor vitae, 2012. ISBN 978-80-905249-0-3. (str. 13-14)

⁷ DUBSKÁ, Alice. *Obrazy z dějin českého loutkářství: ke 40. výročí založení Muzea loutkářských kultur v Chrudimi*. V Řevnicích: Arbor vitae, 2012. ISBN 978-80-905249-0-3. (str. 19)

⁸ DVOŘÁK, Jan. *Malý slovník managementu divadla: příručka pro organizátory, producenty, manažery, produkční, studenty a adepty studia divadla, kultury a umění*. Teatrologie. [Praha]: Pražská scéna, 2005. ISBN 80-86102-49-1. (str. 291)

⁹ Historie DS+H. *Spejbl-hurvinek.cz* [online]. [cit. 2024-04-22]. Dostupné z: <https://spejbl-hurvinek.cz/historie-divadla-sh/>

¹⁰ M. Kouřil (1911-1984), byl český scénograf, teatrolog a komunistický politik podílející se na poválečné koncepci financování divadel v Československu, Miroslav Kouřil. *Library.upol.cz* [online]. 2024 [cit. 2024-04-14]. Dostupné z: https://library.upol.cz/arl-upol/cs/detail/?&idx=upol_us_auth*m0096384

¹¹ KLUSOŇOVÁ, Markéta. *Česká právní úprava divadla* Online. Rigorózní práce. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta. 2016. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/ghfiz/>. [cit. 2024-03-28]. (str. 18)

¹² DUBSKÁ, Alice. *Obrazy z dějin českého loutkářství: ke 40. výročí založení Muzea loutkářských kultur v Chrudimi*. V Řevnicích: Arbor vitae, 2012. ISBN 978-80-905249-0-3. (str. 22-24)

¹³ *Loutkové divadlo Ostrava 1953-1978: 25 let činnosti*.

Pátým podnětem, který k profesionalizaci loutkových divadel inspiroval divadelníky i politiky byl umělec Sergej V. Obrazcov, který Československu představil moskevské Ústřední loutkové divadlo.¹⁴ Významným přínosem S.V. Obrazcova pro naše loutkářství bylo představení nových loutek, tzv. javajek. Jelikož se na rozdíl od marionet jedná o loutky spodové¹⁵, usnadnily využití jevištního prostoru a jejich pohyby byly díky vodícím drátům více kontrolované a realistické¹⁶. Tento druh loutek pochází z Indonésie, k nám se ale dostal z Ruska. Rusové si tyto loutky technologicky upravili pro své potřeby a po druhé světové válce byly využívány ve všech sovětských zemích.¹⁷

K profesionalizaci loutkového divadla v následujících letech výrazně přispělo založení katedry loutkářství na pražské Divadelní fakultě Akademie múzických umění v roce 1952 (dále jako DAMU), v té době jediné vysoké loutkářské školy na světě.¹⁸ Díky novým tvůrcům se loutková tvorba diverzifikovala a divadla tak nebyla závislá na jedné tvůrčí osobnosti. Katedra loutkářství byla rozdělena na tři obory. Vznikl obor loutkoherectví, obor věnující se režii a dramaturgii a obor výtvarně technický. Prvním vedoucím katedry se stal J. Skupa.¹⁹ Od roku 1956 do roku 1962 byla součástí katedry studijní scéna Loutka, kde studenti třetích a čtvrtých ročníků hráli svá představení. Loutka se nacházela v pasáži Alfa na Václavském náměstí. Vzhledem k politickému rozvolnění v šedesátých letech měli studenti v Loutce možnost hledat nové inscenační postupy. Přínosem Loutky byly zejména nové dramaturgické postupy a praxe studentů v divadelním provozu. Generace těchto tvůrců, zejména z řad absolventů katedry loutkářství, v šedesátých letech hledala nové prostředky a vzdorovala sovětskému akademismu, což ovlivnilo podobu českého loutkového divadla v dalších letech.²⁰ Reakcí na akademický styl ovlivněný sovětským modelem byl návrat ke kořenům tradičního českého loutkového divadla, a to jak v repertoáru, tak návratu k loutkám - „marionetám“.²¹ Loutka zanikla v roce 1962, kdy byl prostor přidělen divadlu Semafor. Mezi

¹⁴ BEZDĚK, Zdeněk. *Československá loutková divadla 1949/1969*. Ilustroval Jaroslav ŠVÁB. Praha: Divadelní ústav, 1973. (str. 10-11)

¹⁵ Spodové loutky představují rozhodně nejširší skupinu běžně používaných figur. Vodíme je zdola, většinou kryti za paravanem a stávají se vlastně prodlouženou rukou loutkoherce., DVOŘÁK, Jan. *Herectví s loutkou*. Praha: Informační a poradenské středisko pro místní kulturu, 1997. ISBN 80-7068-069-5. (str. 35)

¹⁶ ZBORNÍKOVÁ, Markéta. *Tvůrčí postupy Karla Šefrny v Divadle C* Online. Diplomová práce. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta. 2017. Dostupné z: <https://theses.cz/id/y0jbax/>. [cit. 2024-03-30]. (str. 11)

¹⁷ DVOŘÁK, Jan. *Herectví s loutkou*. Praha: Informační a poradenské středisko pro místní kulturu, 1997. ISBN 80-7068-069-5. (str.35, 44-48)

¹⁸ *Katedra loutkářství*. Online. Loutkarskachrudim. Dostupné z: <https://www.loutkarskachrudim.cz/historie-festivalu/>. [cit. 2024-05-06].

¹⁹ O KALD. *DAMU* [online]. 2024 [cit. 2024-03-14]. Dostupné z: <https://www.damu.cz/cs/katedry-programy/katedra-alternativniho-a-loutkoveho-divadla/o-katedre/>

²⁰ BEZDĚK, Zdeněk. *Československá loutková divadla 1949/1969*. Ilustroval Jaroslav ŠVÁB. Praha: Divadelní ústav, 1973. (str. 145-146)

²¹ DUBSKÁ, Alice. *Obrázky z dějin českého loutkářství: ke 40. výročí založení Muzea loutkářských kultur v Chrudimi*. V Řevnicích: Arbor vitae, 2012. ISBN 978-80-905249-0-3. (str. 133)

úspěšné absolventy katedry loutkářství patří i osobnosti z oblasti filmu např. J. Švankmajer nebo J. Herz.²²

1.1 Říše loutek

Říše loutek, původně Divadélko V říši loutek bylo založeno v roce 1920 sochařem Vojtěchem Suchardou a malířkou Annou Suchardovou-Brichovou. V. Sucharda se věnoval výrobě loutek, A. Suchardova-Brichová pro inscenace vytvářela dekorace, kostýmy a věnovala se i dramaturgii.²³ První dvě sezóny v divadle působila Marie Hilbertová, bývalá herečka pražského Národního divadla, která loutkoherce zdokonalila v jevištní mluvě a věnovala se i režii.²⁴ Divadlo se původně nacházelo ve zrušené školní kapli ve Sládkově ulici na Letné, v té době ještě mimo Prahu. V roce 1928 získala Říše loutek nové působiště v komplexu městské knihovny v Žatecké ulici, což amatérskému souboru poskytlo po technologické stránce vhodné zázemí přímo v centru Prahy. O rok později vznikla v Říši loutek mezinárodní loutkářská organizace UNIMA.²⁵ V. Sucharda byl ředitelem Říše loutek až do roku 1956. Nástupcem V. Suchardy se stal B. Koubek, který byl rovněž sochařem. B. Koubek pro divadlo vyráběl loutky, věnoval se režii a působil i jako loutkovodič. Ve funkci setrval až do roku 1971, kdy ho v ředitelské pozici nahradila herečka a režisérka H. Zezulová. Za jejího působení se rozšířil okruh výtvarníků spolupracujících s divadlem, do té doby bylo výtvarné směřování určováno vždy pouze jednou dominantní osobností. Mezi lety 1980-1985 byla ve vedení divadla M. Šlemrová, která byla dosazena zřizovatelem- Kulturním domem hl. města Prahy.²⁶

Během dalších let se změnil zřizovatel divadla, Kulturní dům hl. m. Prahy byl zrušen a Říše loutek byla převedena pod správu Kulturního domu Prahy 1. Na práci souboru to v podstatě nemělo vliv. K zásadní změně došlo až roce 1992, kdy se soubor vrátil ke svému spolkovému uspořádání, a od 1. ledna 1993 je zcela samostatný i ekonomicky.²⁷

Předsedou spolku je v současnosti M. Souček, uměleckým vedoucím je J. Hojka.²⁸

²² BEZDĚK, Zdeněk. *Československá loutková divadla 1949/1969*. Ilustroval Jaroslav ŠVÁB. Praha: Divadelní ústav, 1973. (str. 145-146)

²³ DUBSKÁ, Alice. *Dvě století českého loutkářství: vývojové proměny českého loutkového divadla od poloviny 18. století do roku 1945*. V Praze: Akademie múzických umění, Divadelní fakulta, Katedra alternativního a loutkového divadla, 2004. ISBN 80-7331-008-2. (str. 183-186)

²⁴ DUBSKÁ, Alice. Marie Hilbertová. *Encyklopedie.idu.cz* [online]. 2015 [cit. 2024-04-16]. Dostupné z: https://encyklopedie.idu.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=5380:hilbertova-marie&Itemid=291&lang=cs

²⁵ Říše loutek: sto jedna let [online]. [28. 5. 2021]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=DXSh8wiNzHE>

²⁶ ZEZULOVÁ, Barbora. *Historie loutkového divadla Říše loutek* [online]. Praha, 2019 [cit. 2024-04-20]. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/116124/130275325.pdf>. Bakalářská práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce PaedDr. Zdeňka Hanková, Ph.D. (str. 13-28)

²⁷ tamtéž (str. 27)

²⁸ Informace o Divadle Říše loutek z.s. dle obchodního rejstříku. *Finmag.cz* [online]. 2024 [cit. 2024-04-20]. Dostupné z: <https://www.finmag.cz/obchodni-rejstrik/44265433-divadlo-rise-loutek-z-s>

1.2 Minor

Divadlo Minor je pražská autorská scéna s výraznou výtvarnou a hudební složkou. Zaměřuje se na děti a mládež, divákům poskytuje pestrý lektorský program v podobě workshopů, výstav a tvořivých dílen. Stejně jako řada dalších divadel vzniklo na základě strategického rozhodnutí o profesionalizaci loutkového divadla.

*Delší organizační přípravy byly v roce 1949 dovršeny založením Ústředního loutkového divadla v Praze, které bylo zpočátku koncipováno jako organizační a hospodářské centrum pro celou síť československých loutkových divadel.*²⁹

Ústřední loutkové divadlo v Praze (dnešní Divadlo Minor, dále jako ÚLD) vzniklo roku 1949 sloučením amatérských loutkových skupin. Byly to zejména skupina PULS a skupina výtvarníka Miroslava Fikariho. Mimo hlavní scénu ÚLD na Gorkého náměstí (namísto Divadla mladých pionýrů), kde se hrála představení zejména pro školáky, vznikla pod ÚLD v Dětském domě na Příkopech roku 1960 i scéna Sluníčko. Ta byla zaměřena na předškolní děti a program, nejen divadelní, byl dostupný téměř celý den.³⁰ Dramaturgie ÚLD byla progresivní a umožňovala dětskému divákovi velmi pestrou nabídku. Divadlo se orientovalo na diváka od 4 do 12 let a pečlivě diferenciovalo představení do věkových skupin. ÚLD se nevázalo na tradici českých marionet, ale jako první divadlo u nás začalo využívat spodové loutky, tzv. javajky, které převzalo ze sovětského divadla, stejně jako texty a dramaturgii. Oproti marionetám byly javajky vhodnější loutkovou technikou k docílení jevištního realismu a byly následně využívány v dalších loutkových divadlech. Inspiraci sovětským divadlem podpořilo hostování S. Obrazcova v roce 1948.

Vůdčí osobností ÚLD byl jeho zakladatel J. Malík. Působil jako autor, režisér, kritik, vysokoškolský pedagog a dramaturg. Vzhledem k jeho vysoké angažovanosti v komunistické straně se stal naprosto vhodnou autoritou, která určovala směr loutkového divadla v následujících letech.³¹ Malíkovy pohádky, inspirované pohádkou lidovou, se vyznačovaly stručností, často obsahovaly opakující se motivy, které jsou klíčové pro strukturu srozumitelnou pro dítě předškolního věku a umožňovaly zapojení dětí do děje, což v té době byl nový prvek podporující zájem dětského diváka.³² J. Malík byl hlavní režijní i dramaturgickou osobností až do druhé poloviny padesátých let, kdy do ÚLD přišla nová generace tvůrců oponující Malíkovu akademismu experimentem a nekonvenčními postupy.

²⁹ BEZDĚK, Zdeněk. *Československá loutková divadla 1949/1969*. Ilustroval Jaroslav ŠVÁB. Praha: Divadelní ústav, 1973. (str. 11)

³⁰ KOLÁR, Erik. *Ústřední loutkové divadlo 1950-1965: jubilejní brožura k 15. výročí otevření ÚLD*. 1965. (str. 4-24)

³¹ DUBSKÁ, Alice. *Obrazy z dějin českého loutkářství: ke 40. výročí založení Muzea loutkářských kultur v Chrudimi*. V Řevnicích: Arbor vitae, 2012. ISBN 978-80-905249-0-3. (str. 22)

³² DUBSKÁ, Alice a MALÍKOVÁ, Nina (ed.). *Dr. Jan Malík - osobnost a tvůrce*. Praha: Sdružení pro vydávání časopisu Loutkář, 2004. ISBN 80-239-2937-2. (str. 39-63)

ÚLD mělo pod sebou čtyři divadelní pobočky, které byly na pražské ÚLD umělecky i organizačně vázané. Byly to pobočky v Liberci, Kladně, Českých Budějovicích a Brně, které se však již v roce 1951 z ekonomických důvodů staly samostatnými.

V porovnání se svými divadelními pobočkami a dalšími profesionálními loutkovými divadly nevyjíždělo ÚLD běžně na zahraniční zájezdy, jelikož pražské vedení divadla zdůrazňovalo zaměření primárně na domácí publikum. I přesto ÚLD mezi lety 1955 - 1962 vycestovalo do Rumunska, Sovětského svazu a Polska.³³

V 70. letech se výraznou režijní osobností stal Karel Brožek, který v inscenacích kladl důraz na hudební a výtvarnou složku, inscenoval i loutkové opery na kterých v devadesátých letech vybudoval repertoár divadla Lampion.³⁴ Divadlo několikrát změnilo svůj název. ÚLD bylo později přejmenováno na Divadlo Loutka, poté krátce neslo název Divadlo u věže a od roku 1988 do roku 1991 se nazývalo Divadlo u Jindřišské věže. Název divadlo Minor nese od roku 1991. V roce 1990 se ředitelem divadla stal Karel Makonj, který se věnoval divadlu pro děti i dospělé.³⁵

*Makonjovou ideou bylo vytvořit jakési „středisko dětské estetické a etické výchovy“, které se zaměří i na vazby do dalších kulturních a sociálních odvětví (členové souboru např. vystupovali na dětských odděleních pražských nemocnic, provozovali kroužky dramatické výchovy, v divadle byla zřízena Galerie loutek). Budovu divadla chtěl Makonj proměnit v „zahradu podněcující přirozeně a co nejvariabilněji dětskou fantazii“.*³⁶

V roce 1998 nastoupil na post ředitele Zdenek Pecháček. Za jeho působení divadlo přesídlilo ze Senovážného náměstí do Vodičkovi ulice namísto dřívějšího kina Skaut, které bylo třeba divadelnímu prostoru přizpůsobit. V době rekonstrukce byly Minoru poskytnuty prostory divadla Komedie.³⁷ V roce 2011 byla navázána spolupráce s Katedrou alternativního a loutkového divadla. Režijními osobnostmi spojenými s Divadlem Minor jsou např. Jiří Adámek, který se zaměřil na inscenace s výraznou hudební složkou³⁸, dále Petr, Matěj a Antonie Formanovi, Braňo Holiček a Jakub Vašíček. Pohybovou složkou obohatili repertoár i tanečníci Radim Vizváry a Lenka Vágnerová. Pod vedením Z. Pecháčka také došlo k rozšíření doprovodných aktivit pro děti, včetně vzniku prvních batolecích inscenací,

³³ KOLÁR, Erik. *Ústřední loutkové divadlo 1950-1965: jubilejní brožura k 15. výročí otevření ÚLD.* 1965. (str. 21-24); BEZDĚK, Zdeněk. *Československá loutková divadla 1949/1969.* Ilustroval Jaroslav ŠVÁB. Praha: Divadelní ústav, 1973. (str. 65-68)

³⁴ DVOŘÁK, Jan a MALÍKOVÁ, Nina. *Karel Brožek: víra v sílu loutkového divadla.* Režie. V Praze: Pražská scéna ve spolupráci s Kulturním systémem Via Praga a s Výzkumným pracovištěm katedry alternativního a loutkového divadla Divadelní fakulty AMU, 2015. ISBN 978-80-86102-92-4. (str. 175-180)

³⁵ Historie Divadla Minor. *Minor.cz* [online]. 2024 [cit. 2024-03-30]. Dostupné z: <https://www.minor.cz/o-divadle/minor-vcera-a-dnes#main-anchor>

³⁶ Karel Makonj. *Loutkari.cz* [online]. 2024 [cit. 2024-03-30]. Dostupné z: <https://www.loutkari.cz/makonj-karel/>

³⁷ *Česká divadla: encyklopedie divadelních souborů.* Praha: Divadelní ústav, 2000. ISBN 80-7008-107-4. (str. 295-297)

³⁸ Jiří Adámek. *Loutkari.cz* [online]. 2024 [cit. 2024-03-30]. Dostupné z: <https://www.loutkari.cz/adamek-jiri/>

interaktivních výstav a workshopů.³⁹ Aktuálně probíhá výběrové řízení na pozici nového ředitele divadla. Seznam ocenění a zahraničních zájezdů Divadla Minor se nachází v příloze 1.

1.3 Divadlo Spejbla a Hurvínka

Divadlo, které se nachází v Dejvicích a je známé zejména díky Skupovým loutkám Spejbla a Hurvínka, bylo u nás vůbec prvním profesionálním loutkovým divadlem ještě před rokem 1949, kdy se loutková divadla začala profesionalizovat. Zakladatel divadla Josef Skupa původně spolupracoval s divadlem Feriálek v Plzni. Avšak kvůli stále rostoucí popularitě dvojice Spejbla a Hurvínka nebylo možné efektivně skloubit provoz na domácí scéně se stále narůstajícími zájezdovými představeními.

V roce 1930 založil J. Skupa vlastní profesionální loutkový soubor pod názvem Plzeňské loutkové divadélko prof. Josefa Skupy a ukončil spolupráci s divadlem Feriálek. Byl to odvážný krok, jelikož divadlo bylo závislé pouze na vlastních příjmech a vzhledem k zájezdovému charakteru se musel omezit počet lidí v souboru, neboť do malého cestovního autobusu se museli vejít všichni členové týmu společně s veškerým divadelním itinerářem. I přes finanční potíže se J. Skupovi dařilo držet kvalitu představení na vysoké úrovni. Zájem obecnstva byl velký a k jeho kontinuálnímu růstu přispíval rozhlas a tisk. Vzhledem k zájezdové činnosti a tím pádem i získávání stále nového obecnstva, stačilo divadlu za sezónu nazkoušet pouze jednu inscenaci pro dětské a jednu večerní pro dospělé publikum. Během prvních sedmi sezón vyjelo divadlo několikrát do zahraničí. Skupův repertoár zahrnoval revue, žánr v té době vysoce populární, a věnoval se dětskému i dospělému divákovi. S nástupem nacismu se zejména večerní hry začaly orientovat politicky. Skupova participace v odboji měla v roce 1944 za následek jeho zatčení a odsouzení k pěti letům káznice v Drážďanech. Po vybombardování Drážďan spojeneckou armádou se J. Skupa dostal z trosk věznice a vrátil se zpátky do Plzně. Po druhé světové válce přesídlilo Skupovo divadlo do Prahy do Hasičského domu v Římské ulici. Provozovatelem divadla bylo od roku 1945 Loutkářské divadelní družstvo Spejbl a Hurvínek, které zaniklo v roce 1951 zestátněním divadla.⁴⁰

Celonárodní popularita obou loutek a společenský kredit, který Skupovo divadlo získalo protinacistickými inscenacemi za okupace vyvolávaly očekávání, že se DS+H stane živou, společensky rezonující scénou.⁴¹

³⁹ Historie Divadla Minor. *Minor.cz* [online]. 2024 [cit. 2024-03-30]. Dostupné z: <https://www.minor.cz/o-divadle/minor-vcera-a-dnes#main-anchor>

⁴⁰ MALÍK, Jan. *Národní umělec Josef Skupa: listy z kroniky českého loutkářství : monografie*. Knižnice národních umělců československých (SNKLU). Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1962. (str. 51-128)

⁴¹ *Česká divadla: encyklopedie divadelních souborů*. Praha: Divadelní ústav, 2000. ISBN 80-7008-107-4.(str. 139)

DS+H však bylo režimem neustále podněcováno k uvádění stranických námětů a repertoár byl v této době velmi rozpačitý a neustálý. I přes to však divadlo mezi roky 1947-1956 podniklo celkem deset zahraničních zájezdů. Koncem čtyřicátých let začali členové souboru přebírat funkce, které do roku 1948 vykonával výhradně sám J. Skupa. Po smrti J. Skupy v roce 1957 převzala vedení divadla jeho manželka Jiřina Skupová a novým hlasem Spejbla a Hurvínka se stal Miloš Kirschner, který roku 1966 přebíral vedení divadla. V roce 1957 začala při divadle působit skupina Salamandr, která se věnovala černému divadlu a dalším novým divadelním postupům. V šedesátých letech soubor i nadále podnikal zahraniční zájezdy a zaměřoval se i na tvorbu pro dospělé, na rozdíl od let sedmdesátých, kdy byl repertoár orientován především na dětského diváka. Novými tvůrci se v sedmdesátých letech staly režiséři Josef Krofta a K. Makonj a dramaturg J. Středa. V roce 1994 se divadlo přesunulo do Dejvic místo kina Svornost, kde působí dodnes. Po smrti M. Kirschnera v roce 1996 nastoupila na místo ředitelky jeho manželka Helena Štáchová, role Spejbla a Hurvínka až do roku 2022 zastával Martin Klásek. Od roku 2017 je ředitelkou divadla Denisa Kirschnerová. Mezi významné osobnosti spojenými s divadlem S+H patří například Míla Mellanová, J. Malík, M. Kirschner, Jan Vavřík-Rýz, Gustav Nosek a Jan Dvořák.⁴²

1.4 Naivní divadlo

Liberecké Naivní divadlo vzniklo původně jako liberecká pobočka pražského ÚLD profesionalizací amatérského souboru v roce 1949 pod názvem Ústřední loutkové divadlo - pobočka Liberec. V čele divadla byl režisér Jiří Filipi. Po roce se zřizovatelem stal krajský národní výbor a roku 1951 divadlo přijalo název Krajská loutková scéna. Divadlo se primárně věnovalo zájezdové činnosti, avšak vzhledem k náročnosti zájezdových představení nedosahovala tvorba vždy požadované umělecké kvality. Ta rostla zejména koncem padesátých let, kdy dramaturgie přestala být závislá na pražském ÚLD zejména zásluhou J. Filipiho, který prosadil vlastní uměleckou koncepci. Pro divadlo byl důležitý i příchod nových členů souboru, jmenovitě například výtvarnice A. Mytysková a loutkoherce K. Nováka.

V Liberci se roku 1959 uskutečnil II. festival státních loutkových divadel, kde představení *Tajemství zlatého klíčku* (E. Borisovová) v režii J. Filipiho, výpravným zpracování A. Mytyskové a hudebně podpořené K. Novákem slavilo úspěch a reprezentovalo Československo na II. mezinárodním loutkovém festivalu v Bukurešti (1960). Po odchodu J. Filipiho z funkce ředitele přebíral vedení divadla F. Sokol, hlavním výtvarníkem se stal J. Schmid, který mimo jiné působil i jako herec a režisér. S novým uměleckým vedením se

⁴² Historie Divadla S+H. *Spejbl-hurvinek.cz* [online]. 2024 [cit. 2024-03-14]. Dostupné z: <https://spejbl-hurvinek.cz/historie-divadla-sh/>; MALÍK, Jan. *Národní umělec Josef Skupa: listy z kroniky českého loutkářství : monografie*. Knižnice národních umělců československých (SNKLU). Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1962. (str. 117-129)

přirozeně tvořil i nový repertoár divadla zaměřený převážně na děti předškolního věku. Divadlo se svými inscenacemi pro nejmenší jezdilo i do mateřských škol. Při divadle v sezóně 1963/64 vznikla i experimentální scéna Studio Ypsilon, která svou poetikou byla zaměřena na dospělé publikum a autorskou tvorbu. V průběhu let se stala fenoménem a při divadle působila až do jejího přemístění do Prahy v roce 1978.

Roku 1968, za vedení O. Augusta se divadlo přesunulo do nových prostor a změnilo název na Naivní divadlo.⁴³ V roce 1974 nastoupil do divadla výtvarník Pavel Kalfus, který se podílel zejména na inscenacích pro nejmenší děti. V tomto směru byla úspěšná spolupráce s P. Polákem.⁴⁴ Výraznou osobností sedmdesátých let byla i herečka a režisérka M. Schartová.

I přes odchod Studia Ypsilon byly v osmdesátých letech inscenovány hry pro dospělé publikum. Program pro starší diváky v Naivním divadle zahrnoval i hostující divadla, např. Činoherní studio nebo Divadlo Jára Cimrmana. Pravidelně divadlo hostovalo i v Praze. Politická situace osmdesátých let se promítla i do dramaturgie divadla.⁴⁵ Po revoluci proběhly organizační změny, kdy se zřizovatelem divadla v roce 1991 namísto krajského výboru stalo město Liberec a ve stejném roce na post ředitele nastoupil Stanislav Doubrava. Po odchodu řady režijních osobností byla pro Naivní divadlo stěžejní zejména dramaturgyně Iva Peřinová a režisér P. Polák. *Pohádka do dlaně* I. Peřinové dokonce získala Cenu Mateřinky v roce 1993. Další hry I. Peřinové (*Bezhlavý rytíř* 1993, *Alibaba a čtyřicet loupežníků*, 1994) byly zinscenovány ve spolupráci s plzeňským divadlem Alfa, konkrétně režisérem T. Dvořákem, skladatelem J. Koptíkem a výtvarníkem I. Nesvedou. Inscenace *Bezhlavý rytíř* vyjela do zahraničí a získala si obdiv na plzeňské přehlídce Divadlo 1993.

Koncem devadesátých let byla budova Naivního divadla renovována. V této době v divadle hostovala řada režisérských osobností, např. Aleš Kisil (*Malý Alenáš*, 1993), Michal Dočekal (*Kytice*, 1998) a P. Nosálek (*Čarovná rybí kostička*, 1998).⁴⁶ I. Peřinovou v roli dramaturga v roce 2003 nahradil V. Peřina. Ředitelkou divadla je v současnosti Kateřina Pavlů, uměleckou šéfkou a režisérkou divadla je M. Homolová.⁴⁷

Díky spolupráci Naivního divadla s Malým divadlem v Českých Budějovicích byla roku 1972 založena divadelní přehlídka Mateřinka. Festival pravidelně střídal města až do roku 1993,

⁴³ SOKOL, František a PEŘINOVÁ, Iva. *Naivní divadlo Liberec 1949-1999*. Liberec: Naivní divadlo, 1999. ISBN 80-902590-6-5.(str. 6-37)

⁴⁴ Pavel Kalfus. *Loutkari.cz* [online]. 2024 [cit. 2024-04-19]. Dostupné z: <https://www.loutkari.cz/kalfus-pavel/>

⁴⁵ SOKOL, František a PEŘINOVÁ, Iva. *Naivní divadlo Liberec 1949-1999*. Liberec: Naivní divadlo, 1999. ISBN 80-902590-6-5.(str. 6-55)

⁴⁶ SOKOL, František a PEŘINOVÁ, Iva. *Naivní divadlo Liberec 1949-1999*. Liberec: Naivní divadlo, 1999. ISBN 80-902590-6-5.(str. 58-82)

⁴⁷ O divadle. *Naivnidivadlo.cz* [online]. 2024 [cit. 2024-03-30]. Dostupné z: <https://www.naivnidivadlo.cz/cs/o-divadle>

kdy bylo rozhodnuto o pořádání Mateřinky pouze v Liberci.⁴⁸ Seznam ocenění a zahraničních zájezdů se nachází v příloze 2.

1.5 Divadlo Alfa

Plzeň má bohatou loutkářskou tradici a lze očekávat, že bude disponovat loutkovým divadlem pro děti. Divadlo Alfa, původně pod názvem Krajské oblastní loutkové divadlo, vzniklo v roce 1951, avšak jeho prvním působištěm byly Karlovy Vary.⁴⁹

Provozní podmínky pro divadlo zájezdového charakteru však nebyly vyhovující, proto se divadlo po půl roce přesunulo do Mariánských Lázní. I v tomto divadle, byl soubor odkázán převážně na zájezdovou činnost po Západočeském kraji. V roce 1957 se divadlo pod vedením Bedřicha Svatoně přesunulo zpátky do Karlových Varů, kde se podařilo vyjednat lepší provozní podmínky. Soubor byl v té době rozšířen o absolventy katedry loutkářství a díky B. Svatoňovi se soubor dostal na lepší uměleckou úroveň.⁵⁰ V roce 1963 se soubor přemístil do Plzně a byl sloučen s činoherním divadlem Alfa. Do Plzně přešla jen část souboru, proto bylo nutné ho znovu vybudovat. V DA se prosazovaly inscenace jiných žánrů, především divadlo malých forem. Loutková tvorba nepředstavovalo prioritní oblast pro divadelní tvorbu a koexistence činoherního a loutkového souboru byla spíše na obtíž. Po odchodu hudebního skladatele Bohuslava Ondráčka⁵¹, zpěváků Václava Neckáře, Marty Kubišové a mima Bohumíra Valenty v sezóně 1964/1965 upadlo divadlo do krize.⁵²

Roku 1966 přijalo název Divadlo dětí a prošlo organizačními změnami. V té době nastoupil nový ředitel Ladislav Dvořák, který se orientoval zejména na loutkové inscenace pro děti.⁵³ Soubor se svými inscenacemi pro děti vyjížděl do celého Západočeského kraje. V sedmdesátých letech se v divadle setkaly dvě rozdílné režisérské linie, zastoupené Karlem Brožkem a Jiřím Středou. V letech 1976 - 1977 v divadle působil režisér Karel Makonj, specializující se především na groteskní formy divadla.⁵⁴ V roce 1982 se stal režisérem divadla Pavel Vašíček, který se inspiroval divadlem předmětů, texty loutkovými i činoherními. Koncem osmdesátých let se prosadily také režie A. Dudkové (*Sněhová královna 1987, Princ a chud'as, 1988*). Po nástupu nového ředitele Miroslava Pokorného v roce 1990 se do vedení uměleckého souboru dostal režisér Tomáš Dvořák.⁵⁵ O dva roky později byla otevřena nová

⁴⁸ Česká divadla: encyklopedie divadelních souborů. Praha: Divadelní ústav, 2000. ISBN 80-7008-107-4.(str. 318)

⁴⁹ Historie divadla Alfa. *Divadloalfa.cz* [online]. 2024 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://www.divadloalfa.cz/index.php/cz/o-divadle/historie-divadla>

⁵⁰ VAŠÍČEK, Pavel. *Divadlo Alfa 1966-1994*. 1994.

⁵¹ Bohuslav Ondráček. *Supraphon.cz* [online]. 2022, 2024 [cit. 2024-04-21]. Dostupné z: <https://www.supraphon.cz/novinky/2093-bohuslav-ondracek>

⁵² Česká divadla: encyklopedie divadelních souborů. Praha: Divadelní ústav, 2000. ISBN 80-7008-107-4.(str. 5-6)

⁵³ BEZDĚK, Zdeněk. *Československá loutková divadla 1949/1969*. Ilustroval Jaroslav ŠVÁB. Praha: Divadelní ústav, 1973. (str. 87-88)

⁵⁴ *Československý loutkář*. 1987/č.4. (74-77)

⁵⁵ Česká divadla: encyklopedie divadelních souborů. Praha: Divadelní ústav, 2000. ISBN 80-7008-107-4.(str. 5-6)

divadelní budova. M. Pokorného ve funkci ředitele nahradil v roce 1998 J. Koptík, který ve vedení divadla setrval až do roku 2006.

Současným ředitelem divadla je Jakub Hora, na pozici uměleckého šéfa je Tomsa Legierski.⁵⁶

*Od roku 1967 je divadlo spoluorganizátorem festivalu Skupova Plzeň, který se postupně vyprofiloval do podoby „přehlídky českého profesionálního loutkového divadla“. Od r. 1978 se koná jako bienále.*⁵⁷

1.6 Divadlo Lampion

Kladenské Divadlo Lampion, původně pod názvem Ústřední loutkové divadlo - pobočka Kladno vzniklo v roce 1950, profesionalizací amatérského souboru ORO. Divadlo se ve svých začátcích věnovalo převážně zájezdové činnosti. V roce 1951 se divadlo stalo součástí Krajského oblastního loutkového divadla v Kladně. V repertoáru kladenského divadla, kde převažovala činoherní představení, byly loutkové produkce na repertoár zařazovány s menší prioritou. Tvůrčí podmínky byly špatné a kvalita loutkových představení byla nízká, proto se divadelní tvorba orientovala převážně na jednoduché dětské hry. V období 1953 - 1955 byl ve vedení souboru režisér a loutkoherec Jan Vavřík-Rýz. Zařazoval na repertoár tehdy populární loutkové estrádní pořady, nicméně nepřinesl do divadla žádnou výraznou změnu, která by zlepšila kvalitu tvorby. Změnu přináší až jeho nástupce Václav Charvát, kterému se podařilo zlepšit hereckou práci s loutkou a zasadil se o oddělení od kladenského divadla v roce 1960. Divadlo se tak konečně stalo samostatnou profesionální loutkovou scénou. Významná byla i Charvátova spolupráce s autorem a scénáristou Milanem Pavlíkem, jehož loutkové hry divadlo inscenovalo.⁵⁸

*Tyto inscenace ovlivnily české loutkářství především tím, že vyvolaly teoretické úvahy o vztahu textu a inscenace i o moderní loutkové hře.*⁵⁹

Po výtvarníkovi L. Friedrichovi nastoupila do divadla výtvarnice A. Mytysková, která zde navazovala na svou tvorbu v libereckém Naivním divadle.⁶⁰ V roce 1960 přijalo divadlo název Středočeské loutkové divadlo a v průběhu šedesátých let byl soubor posílen o absolventy loutkářské katedry. V tomto období byla výraznou režijní osobností M. Schartová, která se zaměřovala především na tvorbu pro nejmladší děti (později odešla do Naivního divadla). V sedmdesátých letech režijní směřování divadla ovlivnili zejména J. Jaroš a K. Brožek.

⁵⁶ Historie Divadla Alfa. *Divadloalfa.cz* [online]. [cit. 2024-03-30]. Dostupné z: <https://www.divadloalfa.cz/index.php/cz/o-divadle/historie-divadla>

⁵⁷ tamtéž

⁵⁸ *Česká divadla: encyklopedie divadelních souborů*. Praha: Divadelní ústav, 2000. ISBN 80-7008-107-4.(str. 232-233)

⁵⁹ tamtéž

⁶⁰ MALÍKOVÁ, Nina. *Divadlo LAMPION: středočeské kulturní centrum pro děti a mládež Kladno*. 2005.

Divadlo se odklonilo od klasických her pro děti a začalo se věnovat pohádkám moderním. V osmdesátých letech se repertoár začal orientovat na děti předškolního věku, soubor dokonce jezdil přímo do mateřských škol. Výrazně se na těchto hrách podílel zejména P. Polák, bývalý režisér Naivního divadla.

V divadle hostovali i režijní osobnosti, jako například J. Středa, K. Makonj, M. Vildman či P. Vašíček.⁶¹ Od roku 1990 byl ředitelem divadla K. Brožek, který divadlu dal název Divadlo Lampion⁶² (dále jako DL). Hlavním výtvarníkem se stal A. Tománek, dramaturgický směr určovala Nina Malíková. DL se svým repertoárem snažilo cílit i na mládež, příkladem jsou tituly *Jablka mládí* (romské pohádky J.H. Čermákové, 1992), *Gayova Žebrácká opera* v režii K. Brožka (1996) i hry M. Pavlíčka. K. Brožek se snažil navázat na svou tvorbu, započatou koncem šedesátých let (nástup do funkce ředitele roku 1990 byl jeho několikátým návratem do DL) a to zejména prostřednictvím hudební složky a důrazem na stránku výtvarnou.⁶³

*Je-li čas na jisté ohlédnutí, pak je snad možné konstatovat, že se podařilo především udržet trvání divadla pro mládež na Kladně, posílit jeho pozici ve městě a v celém Středočeském regionu, zachovat zájem veřejnosti a kritiky o naše produkce.*⁶⁴ (K. Brožek, *Divadlu je 55 let*)

V roce 2006 došlo opět k přidružení k Městskému divadlu. Ve vedení v té době byla B. Bendlová. Mezi lety 2013 - 2015 byl uměleckým šéfem divadla D. Příbyl. Základy dnešnímu repertoáru divadla Lampion dal režisér B. Mazúch.⁶⁵

*Za Příbyla dále proběhla rekonstrukce zkušebny v divadelní a výtvarný ateliér, začala se rozšiřovat nabídka doprovodných programů (ojedinělé doprovodné akce a pravidelné výtvarné dílny) a byla dokončena rekonstrukce velké budovy Městského divadla Kladno.*⁶⁶

Ve vedení divadla je v současnosti J. Krafka. Pozici uměleckého šéfa v současnosti zastává Jan Vejražka a Jiří Šponar.⁶⁷

⁶¹ *Česká divadla: encyklopedie divadelních souborů*. Praha: Divadelní ústav, 2000. ISBN 80-7008-107-4. (str. 233-234)

⁶² *Divadelní revue*. PRIMUS, 1995. ISSN 0862-5409. (str. 87-89)

⁶³ DVOŘÁK, Jan a MALÍKOVÁ, Nina. *Karel Brožek: víra v sílu loutkového divadla*. Režie. V Praze: Pražská scéna ve spolupráci s Kulturním systémem Via Praga a s Výzkumným pracovištěm katedry alternativního a loutkového divadla Divadelní fakulty AMU, 2015. ISBN 978-80-86102-92-4. (str. 105-108, 117-126)

⁶⁴ *tamtéž* (str. 126)

⁶⁵ Historie Divadla Lampion. *Divadlolampion.cz* [online]. 2024 [cit. 2024-03-30]. Dostupné z: <https://www.divadlolampion.cz/cz/o-divadle/historie/>

⁶⁶ *tamtéž*

⁶⁷ Vedení Divadla Lampion. *Divadlolampion.cz* [online]. 2024 [cit. 2024-04-11]. Dostupné z: <https://www.divadlolampion.cz/cz/o-divadle>

1.7 Malé divadlo

Malé divadlo v Českých Budějovicích bylo založeno roku 1949 jako první pobočka pražského ÚLD pod názvem Loutková scéna města České Budějovice. Po roce činnosti se zřizovatelem stal Krajský národní výbor a divadlo přijalo název Krajská loutková scéna dr. Jindřicha Veselého. Věnovalo se převážně zájezdové činnosti, přičemž umělecká tvorba byla závislá především na spolupráci režiséra Josefa Beckera a výtvarníka Albína Novotného. Umělecká tvorba odkázaná na tuto dvojici však divadlu nepřinášela širokou uměleckou pestrost, zejména z hlediska technických i inscenačních postupů. To se ukázalo na první přehlídce Československých loutkových divadel v roce 1959 v Liberci, kde soubor ve své tvorbě výrazně zaostávalo za ostatními účastníky přehlídky.⁶⁸

V následující sezóně proto došlo k zásadním změnám. Divadlo změnilo název na Jihočeské loutkové divadlo a přešlo pod správu Místního národního výboru. Stávající divadelní budova v Hradební ulici byla z technických důvodů uzavřena a soubor získal nové prostory. Do Hradební ulice se soubor vrátil až v roce 1986. Novým ředitelem se stal Ivan Pilný, který se snažil o vytvoření repertoáru, který by byl pro loutkové divadlo aktuální. Angažoval proto mladou režisérku Vendulu Čvančarovou-Pražskou a režiséra Ladislava Dvořáka. Dvořákův přínos tkvěl zejména v jeho práci s herci, kteří díky jeho přístupu měli možnost růstu a také v jeho poetických představeních pro děti. V šedesátých letech se iniciativou I. Pilného repertoár divadla rozšířil i o divadlo masek, černé divadlo, kabaret a později činoherní představení. Roku 1965 došlo k přejmenování na Malé divadlo (dále jako MD). MD začalo usilovat o uvádění her vhodných pro starší děti a mládež, a to prostřednictvím činoherních inscenací. V letech 1968-1971 v divadle působil Josef Krofta, který sice dosáhl zdařilých inscenací, jako silná režijní osobnost se však prosadil až později v divadle Drak. V roce 1976 nastoupil na post ředitele Jaromír Sypal, který repertoár směřoval na nejmenšího diváka. MD se v roce 1974 stalo spoluorganizátorem (společně s Naivním divadlem v Liberci) Mateřinky, národní přehlídky tvorby profesionálních loutkových divadel pro děti předškolního věku. Mezi významnými hostujícími režiséry v sedmdesátých letech byli např. J. Kačer a J. Středa. Během normalizace se však MD, na rozdíl od ostatních loutkových divadel, plně přizpůsobilo režimu a dokonce uvádělo stranické hry.

MD se dostalo do krize, která vedla k jeho uzavření v roce 1990. Nové, Divadlo M bylo otevřeno téhož roku a jeho klíčovými osobnostmi se stali režisér Václav Martinec a režisérka Nina Vangeli.⁶⁹ Jejich umělecká koncepce se však primárně zaměřovala na středoškoláky a divadlo autorské a nebyla v dalších letech podpořena zřizovatelem. Divadlo se v roce 1993 opět vrátilo k názvu Malé divadlo a na místo V. Martince v roce 1993 nastoupila Ivana

⁶⁸ BEZDĚK, Zdeněk. *Československá loutková divadla 1949/1969*. Ilustroval Jaroslav ŠVÁB. Praha: Divadelní ústav, 1973. (str. 45-46)

⁶⁹ *Divadelní revue*. PRIMUS, 1993. ISSN 0862-5409. (str. 66-68)

Příbylová, která ve vedení zůstala až do roku 2004, kdy MD přešlo pod správu Jihočeského divadla. Po I. Příbylové byl ve vedení MD Zdeněk Jecelín a to až do roku 2014, kdy se uměleckým šéfem MD stal Petr Hašek, který v MD v sezóně 2023/24 končí.⁷⁰

1.8 Divadlo Radost

Zakladatelem a vůdčí osobností Divadla Radost byl režisér Vladimír Matoušek. První Radost byla založena v Břeclavi roku 1927. Působení tohoto divadla však zaniklo připojením města k německé říši po mnichovské dohodě. Po zániku divadla se V. Matoušek snažil navázat na břeclavskou divadelní tvorbu ve Zlíně. Podařilo se mu to za podpory Baťových závodů a místního Osvětového sboru.⁷¹ Činnost Loutkové scény Radost tak byla opět zahájena již v roce 1939. Soubor spolupracoval s uměleckými školami ve Zlíně, které zajišťovaly výrobu kostýmů, scénografie i hudby, což napomohlo jeho profesionalizaci. Školy také souboru poskytovaly vlastní prostory.⁷²

*Na počátku měla Loutková scéna Radost sady typových loutek řezbáře J. Vavříka-Rýže a stylizovaných soustruhovaných dřevěných loutek J. Malíka, později získala tradiční lidové loutky řezbáře B. Tichého.*⁷³

V. Matoušek inscenoval hry z doby svého působení v Břeclavi, inspiroval se českou divadelní avantgardou, moravskými písněmi, poezií a využíval i vlastní adaptace. Divadlo bylo inspirací pro vznik dalších loutkových scén v regionu.⁷⁴ Na podnět Výzkumného pedagogického ústavu se V. Matoušek přesunul do Brna, a v roce 1947 tak bylo otevřeno Loutkové divadlo Radost. Nová scéna úzce spolupracovala se studenty konzervatoře a pracovníky Výzkumného pedagogického ústavu. V období profesionalizace loutkových divadel v Československu, jejíž součástí bylo i založení ÚLD v Praze, se rozhodovalo o umístění divadelních poboček na základě nejlepších amatérských souborů. Divadlo Radost v Brně pod vedením V. Matouška se v roce 1949 stalo jednou z těchto poboček. Již od počátku se divadlo snažilo o vlastní divadelní poetiku a tvorbu převážně domácích autorů. V roce 1950 nastoupil do divadla režisér Josef Kaláb, který ve své tvorbě důkladně propojil jednotlivé umělecké složky a věnoval se i práci s hercem. V roce 1951 došlo k osamostatnění od pražského ÚLD. Mezi lety 1958-1959 vycestovalo divadlo na turné do Indie, Cejlonu, Kambodži, Indonésie a Egypta. V roce 1964 se ředitelem divadla stal František Sokol. Divadelní tvorbu ovlivnili režisér P. Vašíček, který se věnoval zejména inscenacím pro děti

⁷⁰ VOJÍKOVÁ, silvie. Historie Malého divadla. *Encyklopedie.c-budejovice.cz* [online]. [cit. 2024-04-05]. Dostupné z: <http://www.encyklopedie.c-budejovice.cz/clanek/male-divadlo>

⁷¹ *Česká divadla: encyklopedie divadelních souborů*. Praha: Divadelní ústav, 2000. ISBN 80-7008-107-4.(str. 247-248)

⁷² tamtéž (str. 239-240)

⁷³ tamtéž (str. 240)

⁷⁴ tamtéž (str. 240)

předškolního věku a režisér J. Jaroš, který divadlo rozvíjel prostřednictvím černého divadla či pantomimou.

Podobně jako v ostatních divadlech se repertoár v sedmdesátých letech rozděloval převážně na dvě linky, a to poetickou pro děti a politickou pro dospělé publikum. V průběhu let osmdesátých v divadle chyběla výrazná tvůrčí osobnost⁷⁵ i přes úspěšné inscenace režisérky Zoji Mikotové (*Princ a chudás, 1982, O pejskovi a kočičce 1986*).⁷⁶ V osmdesátých letech byl kmenovým výtvarníkem Radosti Jaroslav Milfajt, který často spolupracoval s režisérem Petrem Kracikem zejména na inscenacích pro dospělé.⁷⁷ V polovině devadesátých let nastoupil na post ředitele režisér Vlastimil Peška, který ve funkci setrval 26 let.⁷⁸

*Přebíral a rozvíjel program repertoáru pro všechny věkové kategorie diváků, dramaturgii orientoval na adaptace klasických pohádek pro nejmenší, klíčových děl české i světové literatury a vlastní dramatickou tvorbu. Ve shodě se svým důsledně uplatňovaným programem hudebně zábavného divadla konstituoval soubor pěvecký, instrumentálně i herecky znamenitě disponovaný.*⁷⁹

V roce 2000 začala zejména z iniciativy V. Peška rekonstrukce divadla, která byla rozdělena na tři etapy. První etapu, která měla trvání necelých osm měsíců se realizovala stavba nového foyer, hlediště a část jeviště. Dočasnou scénou se pro soubor stalo Divadlo Bolka Polívky a zkušebny byly poskytnuty brněnským Národním divadlem. Během následujících dvou stavebních etap již soubor působil v Radosti. Do roku 2011 byla dokončena letní scéna, přestavba hereckých šaten, skladové prostory, foyer či výrobní ateliéry s nahrávacím studiem.⁸⁰

Od roku 2020 je ředitelem a uměleckým šéfem divadla Pavel Hubička. Jednou za dva roky je divadlem pořádán festival Radosti, který se zaměřuje na experimentální a nové formy divadla pro děti i dospělé.⁸¹

⁷⁵ tamtéž (244-246)

⁷⁶ Historie Divadla Radost. *Divadlo-radost.cz* [online]. [cit. 2024-04-10]. Dostupné z: <https://divadlo-radost.cz/odivadle/>

⁷⁷ MĚŘÍNSKÁ, Zuzana. *Výtvarná tvorba Jaroslava Milfajta pro Loutkové divadlo Radost Art Online*. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. 2012. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/mx9cz/>. [cit. 2024-04-22]. (str.10)

⁷⁸ Historie Divadla Radost. *Divadlo-radost.cz* [online]. [cit. 2024-04-10]. Dostupné z: <https://divadlo-radost.cz/odivadle/>

⁷⁹ tamtéž

⁸⁰ PEŠKA, Vlastimil a ZAJÍC, Vladimír. *Radost od padesáti do šedesáti*. [Brno]: Loutkové divadlo Radost, c2009. ISBN 978-80-254-6757-2. (str.7-11)

⁸¹ Festival Radosti. *Divadlo.cz* [online]. 2023, 2024 [cit. 2024-04-22]. Dostupné z: <https://www.divadlo.cz/?clanky=festival-radosti-druhy-rocnik-mezinarodni-soutezni-prehliky-poradane-divadlem-radost>.

1.9 Divadlo loutek Ostrava

Divadlo loutek Ostrava (dále jako DLO) je v současnosti jedinou profesionální scénou pro děti v Moravskoslezském kraji.

Vzniklo v roce 1953, původně pod názvem Krajské divadlo loutek. Bylo vybudováno profesionalizací amatérského souboru Dřevěné království. Prvním ředitelem byl Zdeněk Hapala, divadelník který v Jeruzalémě za druhé světové války vybuvoval loutkové divadlo Bajka. Už v prvních letech se soubor rozrostl o absolventy katedry loutkářství a na repertoáru se objevila dramatika sovětských i domácích autorů. Mezi roky 1956 - 1958 byl stálým režisérem J. Jaroš, který významně poznamenal tvůrčí směřování divadla. V roce 1959 se divadlo poprvé představilo na Festivalu československých profesionálních divadel v Liberci, kde soubor mohl potvrdit svou relevanci a postavení na profesionální loutkové scéně.⁸² Tvorbu umělecky obohatili zejména výtvarník Václav Kábrt a režisér Zdeněk Havlíček. Mezi lety 1964 - 1966 divadlo vycestovalo na zahraniční zájezdy do Polska, Rumunska a NSR, v roce 1970 podniklo zájezd i do Vietnamské demokratické republiky. V roce 1968 byla divadelní budova vzhledem k jejímu špatnému stavu uzavřena a divadlo se stalo zájezdovým až do roku 1972, kdy se soubor vrátil do divadelní budovy na náměstí Lidových milicí. Tomuto čtyřletému období bez stálého zázemí se musely inscenace a provoz divadla přizpůsobit. I přes tyto limitující podmínky vznikla řada zdařilých inscenací, se kterými divadlo jezdilo po celém Severomoravském kraji. Důležitou režijní osobností v této době byl Zdeněk Miczko, který se v sezóně 1972/73 stal ředitelem divadla. Divadlo nadále dosahovalo úspěchů u domácího publika a obdiv si získalo i na festivalech Mateřinka a Skupova Plzeň.⁸³ V sedmdesátých letech se umělecky prosadily zejména inscenace Z. Miczka, tehdejšího ředitele, který ve funkci setrval až do roku 1990. V průběhu osmdesátých let se DLO potýkalo s uměleckou stagnací a bylo také s dalšími ostravskými divadly připojeno k Státnímu divadlu Ostrava pod jedno společné vedení.⁸⁴

*Oživení měla přinést spolupráce s loutkářskou katedrou DAMU: 1985 tu absolventský ročník nastudoval tři inscenace.*⁸⁵

DLO se oprostilo od Státního divadla v roce 1990 a po krátkém působení M. Vildmana nastoupila na post ředitelky J. Hájková. Dalšími výraznými tvůrci devadesátých let byli zejména režisér P. Nosálek a dramaturgyně H. Motýlová.⁸⁶

⁸² *Česká divadla: encyklopedie divadelních souborů*. Praha: Divadelní ústav, 2000. ISBN 80-7008-107-4.(str. 98)

⁸³ *Loutkové divadlo Ostrava 1953-1978: 25 let činnosti*.

⁸⁴ MOTÝLOVÁ, Hermína a SLÍVA, Ladislav. *Divadlo loutek Ostrava: 1953 + 60 = 2013*. Ostrava: Divadlo loutek Ostrava, 2013. ISBN 978-80-260-3272-4. (str. 35)

⁸⁵ *Česká divadla: encyklopedie divadelních souborů*. Praha: Divadelní ústav, 2000. ISBN 80-7008-107-4.(str. 99)

⁸⁶ *Česká divadla: encyklopedie divadelních souborů*. Praha: Divadelní ústav, 2000. ISBN 80-7008-107-4.(str. 99)

Dramaturgie Hermíny Motýlové začala v devadesátých letech vědomě oslovovat vedle dětí i mladé publikum, studenty středních škol.⁸⁷

Od roku 1999 sídlí Divadlo loutek Ostrava v budově na Černé louce, kterou v roce 2011 doplnila přístavba s alternativní scénou.⁸⁸

Současnou ředitelkou divadla je od roku 2023 Alena Punčochářová, uměleckým šéfem je Jakub Maksymov.⁸⁹ Od roku 1995 je DLO každé dva roky pořádán mezinárodní loutkářský festival Spectaculo Interesse.⁹⁰

1.10 Divadlo Drak

Hradecké Divadlo Drak zaujímá významnou pozici v českém i světovém loutkářství. Repertoár je pestrý, oslovuje všechny věkové skupiny a nabízí široké spektrum doprovodných aktivit.

Po profesionalizaci divadel v letech 1949 - 1950 chvíli další profesionální loutková divadla nevznikala. Divadlo Drak (Divadlo Rozmanitostí a Komédie), původně pod názvem Hradecké, později Východočeské loutkové divadlo, bylo založeno až v roce 1958. V Hradci Králové však nebyl dostatečně zkušený loutkový soubor, na kterém by se dalo stavět. Prvním ředitelem divadla se stal zakladatel brněnského divadla Radost Vladimír Matouška. Jeho úkolem bylo vybudovat od základu soubor a repertoár, který by dosahoval úrovně ostatních profesionálních loutkových scén. Divadlo až do roku 1963 nemělo vlastní divadelní budovu, věnovalo se proto převážně zájezdové činnosti, které byl přizpůsoben i repertoár.⁹¹ Cenným členem divadla se v roce 1961 stal autor, režisér Jiří Středa, který osvěžil repertoár novými inscenačními postupy často experimentálního charakteru. V roce 1964 přišel namísto J. Středy režisér Miroslav Vildman. M. Vildman se na herce nesoustředil pouze jako na loutkovodiče schovanými za plentou. Byli to průvodci dějem, kteří vystupovali na scéně a jejich souhra s loutkami měla stěžejní význam.⁹² Vildman pro herce vytvořil dokonce scénáře, kde popisoval vztah mezi vodičem a loutkou. Novým ředitelem po V. Matouškovi se stal Jan Dvořák, který měl již zkušenosti jakožto loutkoherec a režisér v divadle Spejbla a Hurvínka, vedoucím výpravy se stal P. Kalfus. Stejně jako V. Matoušek si i J. Dvořák uvědomoval význam

⁸⁷ Historie Divadla loutek. *Divadloloutek.cz* [online]. 2024 [cit. 2024-04-10]. Dostupné z: <https://www.divadloloutek.cz/o-divadle/historie-divadla/#p06>

⁸⁸ *tamtéž*

⁸⁹ *tamtéž*

⁹⁰ BERGMANNOVÁ, Pavla. *Divadlo loutek v letech 2013-2023*. Ostrava: Divadlo loutek Ostrava, příspěvková organizace, 2023. ISBN 978-80-11-04167-0. (str. 103)

⁹¹ *Historie Divadla Drak*. Online. Draktheatre.cz. Dostupné z: <https://draktheatre.cz/historie-divadla-drak-2/>. [cit. 2024-05-07].

⁹² BEZDĚK, Zdeněk. *Československá loutková divadla 1949/1969*. Ilustroval Jaroslav ŠVÁB. Praha: Divadelní ústav, 1973. (str. 119-120)

hereckého růstu, a proto v divadle zavedl herecké recitály.⁹³ Jan Dvořák přivedl do divadla Josefa Kroftu, který předtím působil v Malém divadle v Českých Budějovicích. Od svého příchodu do divadla v roce 1971 zde působil až do roku 2009.⁹⁴

*Byl to především Josef Krofta, jenž učinil české loutkářství fenoménem moderního divadla, rovnocenným druhem, žánrově bohatě rozvrstveným, který našel odezvu ve světě jako málokterý jiný druh divadla od nás, jeho dílo rezonovalo a rezonuje dosud jako u nikoho jiného z našich současných divadelních tvůrců.*⁹⁵ (Jan Dvořák)

J. Krofta pracoval s divadlem objektovým, nevázal se na klasický divadelní prostor, zkoumal nové inovativní přístupy a zabýval se také součinností herce s loutkou, kdy herec není pouhým loutkovodičem, ale přímo vstupuje do děje. Hledal nejrůznější formy interakce mezi hercem a loutkou. Důležitými aspekty Kroftovy tvorby jsou kolektivní práce a hravost. Mezi významnými osobnostmi, úzce spolupracujícími s Josefem Kroftou byli scénograf Petr Matásek, herec a skladatel Jiří Vyšehradský a dramaturg Miloslav Klíma. Při divadle DRAK založil Josef Krofta v roce 1993 Mezinárodní institut figurálního divadla (dále jako MIFD), zaměřující se na mezinárodní projekty.⁹⁶ Na vzniku MIFD se podílel i syn J. Krofty Jakub Krofta, který v letech 1995-2012 působil jako režisér, později umělecký šéf.⁹⁷

Mezi lety 1990-2004 podniklo divadlo Drak celkem 85 zahraničních zájezdů.⁹⁸ Současným ředitelem divadla je Tomáš Jarkovský, pozici uměleckého šéfa zastává Jakub Vašíček.⁹⁹

Společně s Klicperovým divadlem a kontrapunktem z.ú. spolupořádá festival Regiony - Mezinárodní divadelní festival Hradec Králové.¹⁰⁰

1.11 Divadlo Rozmanitostí

V Ústeckém kraji po zrušení Krušnohorského loutkového divadla v Teplicích chybělo loutkové divadlo a kraj byl odkázán na zájezdovou činnost Naivního divadla. Nebylo to však zdaleka dostatečné. A tak je při Divadle pracujících (dnešní Městské divadlo v Mostě) v roce 1987 založeno Divadlo Rozmanitostí. Po roce činnosti bez vlastního prostoru získalo divadlo vlastní působiště v KS Máj. Repertoár divadla byl již od vzniku divadla velmi pestrý z hlediska technického využití loutek i žánrů. Soubor činoherní a soubor loutkový tvořily i představení

⁹³ JURKOWSKI, Henryk. *Východočeské loutkové divadlo Drak*. V Hradci Králové: Východočeské loutkové divadlo Drak, 1988. (str. 3-4)

⁹⁴ Josef Krofta. *Draktheatre.cz* [online]. [cit. 2024-04-05]. Dostupné z: <https://draktheatre.cz/katalog/josef-krofta/>

⁹⁵ KLÍMA, Miloslav a MAKONJ, Karel, DVOŘÁK, Jan (ed.). *Josef Krofta: inscenační dílo*. Režie. Praha: Pražská scéna, 2003. ISBN 80-86102-28-9. (str. 7)

⁹⁶ ČERNÝ, František, DVOŘÁK, Jan (ed.). *Drak: mor na ty vaše rody!!! : Mezinárodní institut figurálního divadla a the Japan foundation*. Soubory. Praha: Pražská scéna, 2001. ISBN 80-86102-18-1. (str. 21-36)

⁹⁷ tamtéž (str. 109)

⁹⁸ *DRAK 1991-2004*. Hradec Králové: GARAMON. ISBN 80-86472-20-5.

⁹⁹ Vedení Divadla DRAK. *Draktheatre.cz* [online]. [cit. 2024-04-05]. Dostupné z: <https://draktheatre.cz/lide/#vedeni-divadla>

¹⁰⁰ *Festival Regiony*. Online. *Draktheatre.cz*. Dostupné z: <https://draktheatre.cz/festival/>. [cit. 2024-04-27].

společná a jejich soužití tím bylo velmi unikátní. S divadlem spolupracovali například režisér Z. Říha, režisér J. Galin či výtvarník Z. Bauer.¹⁰¹

Na pozici jednatele MD v Mostě a uměleckého šéfa Divadla Rozmanitostí je v současnosti Jiří Kraus.¹⁰²

1.12 Divadlo Polárka

Divadlo Polárka je nejmladším veřejným profesionálním divadlem pro děti v České republice. Vzniklo v Brně roku 1999.¹⁰³

Divadelními předchůdci Polárky byly Loutkové divadlo Sokol Brno I. založené již roku 1930 a poté divadlo Jitřenka. Nicméně se koncem devadesátých let se dostala do ekonomické a organizační krize, což vedlo k nástupu nového souboru. V jeho čele byl Zdeněk Hons, který do divadla na pozici tajemníka přivedl Jaroslava Tučka, díky jehož manažerské zdatnosti se divadlo profesionalizovalo. J. Tuček také navázal spolupráci s absolventy Janáčkovy Akademie múzických umění a později se stal ředitelem divadla. Mezi významnými režiséry v prvních sezónách byli např. Mirko Matoušek, Miloš Blaha, Martin Čičvák či Miroslav Oščatka.¹⁰⁴

Ředitelkou divadla je v současnosti Martina Hanáková, pozici uměleckého šéfa zastává Jiří Hajdyla v tandemu s dramaturgyní Alžbětou Michalovou.¹⁰⁵

Od roku 2016 divadlo každé září pořádá festival Polárkový dort, který představuje premiéry předchozí sezóny a rovněž nabízí divadelní dílny.¹⁰⁶ Společně s hradeckým divadlem Drak, Malým divadlem v Českých Budějovicích a kladenským Divadlem Lampion se divadlo zapojuje do projektu Zavěšená vstupenka.¹⁰⁷

¹⁰¹ NOVÁK, Vlastimil. *Městské divadlo v Mostě 1911-1945-1985-1995*. 1995.

¹⁰² Umělecký soubor Divadla Rozmanitostí. *Divadlo-rozmanitosti.cz* [online]. [cit. 2024-04-10]. Dostupné z: <https://www.divadlo-rozmanitosti.cz/cz/lide/umelecky-soubor/>

¹⁰³ DIVADLO POLÁRKA. Historie Divadla Polárka. *Divadlopolarka.cz* [online]. 2020 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://divadlopolarka.cz/historie-polarky/>

¹⁰⁴ ZÁVODSKÝ, Vít. Brněnská Polárka chce nejen dětem zářit pro radost. *Loutkář*. 2001, s. 3. (str. 124-127)

¹⁰⁵ Historie Divadla Polárka. *Divadlopolarka.cz* [online]. 2024 [cit. 2024-04-10]. Dostupné z: <https://divadlopolarka.cz/historie-polarky/>

¹⁰⁶ *Festival Polárkový dort*. Online. Divadlopolarka.cz. Dostupné z: <https://divadlopolarka.cz/festival-polarkovy-dort/>. [cit. 2024-04-27].

¹⁰⁷ *Zavěšená vstupenka*. Online. Divadlopolarka.cz. Dostupné z: <https://divadlopolarka.cz/zavesena-vstupenka/>. [cit. 2024-04-27].

2 Specifika dětského diváka

Kapitola se věnuje dětskému divákovi prostřednictvím nahlédnutí na jeho potřeby a vnímání světa. Cílem této části je zodpovědět výzkumnou otázku: Jaké jsou potřeby dětského diváka vyplývající z fyzických a kognitivních aspektů jednotlivých věkových skupin?

Charakterizovala jsem tři věkové skupiny, konkrétně: batolata, děti předškolního věku a děti mladšího školního věku. Jednotlivé podkapitoly obsahují stručný popis kognitivních procesů a fyzického vývoje, které byly zjištěny na základě odborné literatury, konkrétně publikací: *Přehled vývojové psychologie*¹⁰⁸ a *Základy psychologie pro zdravotnické obory*¹⁰⁹ a následně ověřeny a doplněny rozhovorem s dětskou psycholožkou Ph.Dr., Veronikou Francovou, Ph.D. Podkapitola práce s divákem je opřena o rozhovor s MgA., Hanou Strejčkovou Ph.D., která se věnuje režii, dramaturgii, publicistice, pedagogice a choreografii v domácím i zahraničním kontextu. Vzhledem k bezpečnostním specifikům představení pro batolata byla podkapitola Práce s divákem doplněna o bezpečnostní opatření, která byla získána prostřednictvím rozhovoru s RNDr. Janem Veselým, vedoucím jevištního provozu Nové scény Národního divadla.

2.1 Batolata

*Období od 1 do 3 let života dítěte je nazýváno batolecím věkem.*¹¹⁰

U batolat můžeme sledovat poměrně rychlý rozvoj komunikačních schopností. Batole chce komunikovat své potřeby za pomoci gest, či nošením předmětů a zároveň udržovat kontakt. Používá první slova, postupně dochází k rozšíření slovní zásoby, přičemž k největšímu rozvoji dochází mezi 18. – 24. měsícem. Důležitá je koordinace oka a ruky, kdy dítě umí například používat lžičku, about se nebo čmárat po papíře. Batolata nejčastěji zaujmou předměty v jejich zorném poli, často se zaměřují na zcela nepodstatný detail. Registrujeme hledání stability, lezení, první kroky i chůzi. Fyzická aktivita je spojena s motorickým vývojem a uspokojením. Batole nevnímá časové souvislosti, koncentruje veškerou pozornost na aktuální dění. Učí se autonomii, zkouší, zda může věci dělat samo a uvědomuje si svoji identitu. Pokud je dítě méně aktivní, nemusí to být dáno pouze fyziologickými potřebami, ale i nedostatkem podnětů v okolí či nejistotou. Napodobuje a přejímá určité vzory chování na základě svého rodinného prostředí a okolí. Důležité je i sebeprosazení, kdy dítě hledá vlastní

¹⁰⁸ ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, Jitka. *Přehled vývojové psychologie*. 3., upr. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010. ISBN 978-80-244-2433-0.

¹⁰⁹ ZACHAROVÁ, Eva a ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, Jitka. *Základy psychologie pro zdravotnické obory*. Sestra (Grada). Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-4062-1

¹¹⁰ tamtéž (str.67)

řešení konkrétního problému i vývoj emoční. Dítě v tomto věku však stále nechápe, že svět vidí každý z jiné perspektivy, tudíž jsou myšlení i potřeby ostatních zcela odlišné.¹¹¹

2.1.1 Inscenace pro batolata, vhodná témata a zpracování

Inscenace pro batolata nemají za cíl odvyprávět příběh. Cílem je zapůsobit na smysly a podnítit zvědavost. Pro tuto věkovou skupinu jsou důležité primárně vizuálně podnětné prvky. Batolata imitují činnosti, které vidí u dospělých, proto je klíčové v batolecím představení propojit divadelní zážitek s interaktivní činností. Tematicky je vhodné nabídnout situace nebo předměty, které jsou dítěti povědomé a denně se s nimi setkávají (hračky, oblečení, nádobí, předměty z domácnosti, zvířata...). Příkladem je představení BatoLaterna¹¹² na Nové scéně Národního divadla. BatoLaterna dětem nevypráví příběh, ale pracuje s barvami, tvary, zvuky a haptikou. Koncentrace batolat je křehká a lze ji rozptýlit téměř čímkoliv. V Přehledu vývojové psychologie se dočteme, že batole je schopné u činnosti setrvat cca 19 minut.¹¹³ S tím, že daná činnost musí být pro dítě zábavná a je důležité brát v potaz psychický a fyzický stav dítěte. Délka batolecích představení se proto obvykle pohybuje mezi 30-50 minutami.¹¹⁴

2.1.2 Práce s divákem

V rámci představení pro batolata bývají součástí tzv. herny. Ty umožňují dětem interakci s objekty, které mohou vidět v inscenaci a často vyústí skrze interakce, které se snaží divákovi přiblížit, nebo naopak skrze motivaci samotného diváka vstoupit do děje. Pro adekvátní prožitek batolete je důležitá přítomnost rodiče či jiné blízké osoby. Během této divadelní zkušenosti potřebuje dítě pocit bezpečí, které pro něj představuje právě blízká osoba. Je zapotřebí, aby rodič dítěti věnoval pozornost, interpretoval, co se právě na jevišti děje, snažil se ho aktivně zapojit a pomáhal mu objevovat. Důležité je dítě respektovat a nenutit ho napodobovat (např. vybízet k tomu, aby dělalo to stejné co herec na jevišti), ale nechat ho v jeho vlastním vnímání. Vzhledem k proměnlivému vývoji v batolecím období, se nabízí opakovaná návštěva v průběhu několika měsíců, což umožňuje sledovat pokroky a chování batolete. Příkladem je představení BatoLaterna, které je koncipováno pro děti od 6 měsíců

¹¹¹ VÁGNEROVÁ, Marie a LISÁ, Lidka. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vydání třetí, přepracované a doplněné. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2021. ISBN 978-80-246-4961-0. (str. 120-171)

¹¹² BatoLaterna. *Narodni-divadlo.cz* [online]. [cit. 2024-04-17]. Dostupné z: <https://www.narodni-divadlo.cz/cs/predstaveni/batolaterna-60238418>

¹¹³ ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, Jitka. *Přehled vývojové psychologie*. 3., upr. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010. ISBN 978-80-244-2433-0.(str. 69)

¹¹⁴ Inscenace pro batolata. *Damuza.cz* [online]. [cit. 2024-03-30]. Dostupné z: <https://damuza.cz/inscenace/> (inscenace: Batosnění, Moment!, Já, ty a to, Řeka, Ptáček a lev, Výlet, Pohádky z lesa), Inscenace pro batolata. *Draktheatre.cz* [online]. 2024 [cit. 2024-03-30]. Dostupné z: <https://draktheatre.cz/repertoar/tichohori/>, BatoLaterna. *Narodni-divadlo.cz* [online]. [cit. 2024-03-30]. Dostupné z: <https://www.narodni-divadlo.cz/cs/predstaveni/batolaterna-60238418>

do 3 let. Tímto způsobem mohou děti s představením dále růst, rozvíjet své poznávání a dovednosti.

Práce s batolaty vyžaduje mnohem komplexnější bezpečnostní opatření, než u ostatních věkových skupin. Následující bezpečnostní aspekty jsou zavedeny v rámci představení BatoLaterna a nemusí být univerzální pro každé batolecí představení.

Na jevišti je vymezen prostor, ve kterém se děti mohou pohybovat. Pro vymezení tohoto prostoru bylo nutné prostor uzavřít, aby nemohlo dojít k úrazu. Jedinou alternativní cestou z jeviště je skrze šály¹¹⁵, za kterými jsou rekvizitáři, kteří z bezpečnostních důvodů v zákulisí setrvávají po celou dobu představení. Na toto prostorové vymezení jsou rodiče upozorněni před představením prostřednictvím hlášení.

Důležité je udržovat čisté prostředí, proto se před i po každém představení veškeré povrchy a rekvizity dezinfikují. Také je snaha minimalizovat výskyt prachu. Dezinfekční prostředky používané na rekvizity a povrchy by neměly obsahovat alkohol, aby nedošlo k podráždění pokožky. Kvůli eliminaci nečistot je vyžadováno zouvání před představením. Vzhledem k časté regurgitaci se po představení musí kontrolovat veškeré rekvizity a polštáře. Při výběru materiálu je důležitá jeho nezávadnost a udržitelnost, vzhledem k častému čištění. Látky by měly být přírodní, nikoliv barvené. Scénografie a rekvizity nesmí obsahovat drobné části, které by dítě mohlo vdechnout. Veškeré rekvizity jsou skladovány v látkových pytlích aby nedošlo ke znečištění. Ve foyer jsou rodičům k dispozici přebalovací pulty a speciální koše na pleny. Důležité je zajistit dostatečně velký prostor pro kočárky. Až na výjimečné situace je vstup na představení umožněn pouze s batoletem.

2.2. Děti předškolního věku

Vývojové období od 3 do 6 let je označováno jako předškolní věk.¹¹⁶

Dítě v předškolním věku se zdokonaluje ve verbální komunikaci a aktivně se snaží zapojovat do sociálních interakcí. Zlepšuje se schopnost orientace v prostoru a čase, nicméně podle dětské psycholožky dítě upřednostňuje přítomnost, jelikož představuje jakousi jistotu (vidím to, tudíž to tak je). Pojmy minulost a budoucnost jsou pro dítě stále obtížné. Pro toto období je typická iniciativa, kdy dítě projevuje zájem tvořit a osamostatňovat se. V této fázi dítě touží po pozornosti a uznání. Rozvíjí se paměť a emoční inteligence, přičemž emoce jsou stále ještě velmi proměnlivé. Dochází k psychickým a sociálním změnám, které jsou spojeny s

¹¹⁵ Šála je závěs vykrývající boční strany jeviště, odkud přicházejí herci na scénu, KRÁLOVÁ, Klára. *Slang v oblasti divadla*. Online, Bakalářská, vedoucí PhDr. Ladislav Janovec, Ph.D. Praha: Univerzita Karlova, 2018. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/101131/130236850.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. [cit. 2024-05-05]. (str. 63)

¹¹⁶ ZACHAROVÁ, Eva a ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, Jitka. *Základy psychologie pro zdravotnické obory*. Sestra (Grada). Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-4062-1. (str.71)

nástupem do mateřské školy, kde dítě navazuje první přátelství s vrstevníky. V porovnání s věkem batolecím je dítě schopné kooperativní hry, kdy je důležité jak sebeprosazení, tak prosociální chování.

Nápadným rysem tohoto období je fantazie, projevující se jako nespoutaná a velmi bohatá, neboť doplňuje četné mezery ve vědomostech o faktech i jejich smyslu a podstatě. Dítě tohoto věku je fantaziím velmi přístupné i v literatuře. S tím souvisí i dětský animismus, tj. chápání neživých věcí a jevů jako bytostí a přikládání lidských vlastností a motivací předmětům i zvířatům.¹¹⁷

Myšlení dítěte v předškolním věku nerespektuje zákony logiky. Často se soustředí na jeden aspekt, nikoliv na komplexní situaci. Pokud něčemu nerozumí nebo se mu to nehodí, vysvětlí si situaci po svém. Předškolák nechápe, proč by se na situace mělo nahlížet různými pohledy.¹¹⁸

Jestliže chybí představa o možné pluralitě názorů, pak schází impulz k hledání objektivní pravdy. S egocentrismem je spojena tendence zkreslovat úsudky na základě vlastního postoje a preferencí. Langmeier (1991) uvádí pěkný příklad kognitivního egocentrismu dítěte předškolního věku, které si zakrývá rukama oči, když nechce aby je někdo jiný viděl.¹¹⁹

Předškolní děti svůj vlastní názor na svět vyjadřují v kresbě, vyprávění nebo ve hře.¹²⁰

2.2. 1 Inscenace pro děti předškolního věku, vhodná témata a zpracování

V tomto věku je pro dítě stále složité vyznat se v mezilidských vztazích, proto je výrazně jednodušší, pokud v příběhu není tolik postav a je jasně vymezeno dobro a zlo. V této fázi vývoje hraje velkou roli kamarádství, které je také vhodným tématem pro divadelní produkce. Dalším vhodným tématem je poznávání světa a dobrodružství, zejména proto je důležitým žánrem pohádka. Je důležité mít na paměti, že dětskému divákovi se nepřiblížíme pitvořením a je potřeba s dítětem jednat jako s normální lidskou bytostí, což platí u všech věkových skupin. Mluva, která je často přetvářená při komunikaci s dětmi, je spíše odrazem toho, jak dospělí smýšlí o dětech. Děti v předškolním věku mají stále potíže s vnímáním minulosti a budoucnosti, proto se děj příběhu odehrává často chronologicky.

¹¹⁷ MACHKOVÁ, Eva. *Volba literární látky pro dramatickou výchovu, aneb, Hledání dramatičnosti*. 2., dopl. vyd. [i.e. 3., dopl. vyd.]. V Praze: Akademie múzických umění, 2012. ISBN 978-80-7331-214-5. (str. 35)

¹¹⁸ VÁGNEROVÁ, Marie a LISÁ, Lidka. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vydání třetí, přepracované a doplněné. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2021. ISBN 978-80-246-4961-0. (str. 177-248)

¹¹⁹ tamtéž (str. 178)

¹²⁰ tamtéž (str. 187)

Vhodné bývají v tomto věku pohádky kumulativní, které se skládají z drobných a opakujících se epizod, nevyžadují pochopení větších celků a vyhovují i dětské zálibě v opakování.¹²¹

Dalším žánrem přitažlivým pro tento věk je autorská pohádka, zejména moderní, která oživuje věci a jevy, přirovnává zvířecí či hmyzí svět k světu lidí a často ho chápe jako miniaturu lidí a jejich prostředí (Karafiátovi Broučci, Sekorův Ferda Mravenec, Milneův Medvídek Pú.....).¹²²

Pozornost dítěte je v tomto období stále nestabilní. Dítě neustále hledá nové podněty, proto je vhodné inscenaci tomu adekvátně přizpůsobit. Je důležité, aby inscenace měla jednoduchou strukturu a byla tematicky blízká divákovi, abychom se dotkli jeho vývojového chápání a aby se mohl ztotožnit s hrdinou příběhu. Dalšími složkami podporujícími angažovanost diváka je atraktivní vizuální prvek, oblíbenou složkou bývají písničky, zapojení dětí do děje formou otázek i pohybové spolupráce.

2.2. 3 Práce s divákem

U dětí předškolního věku se často osvědčuje prolog před představením, na základě kterého lze interagovat s divákem a zjistit tak např. co děti už znají a probudit jejich zájem o představení. V tomto věku je velmi funkčním prostředkem pokud na jevišti figuruje postava, která nechápe určité aspekty a souvislosti, které dítě již dobře zná. Tento kontrastní prvek vyvolává v dětech pocity hrdosti. Uvědomují si totiž jejich převahu a znalost vzhledem k postavě na jevišti, zároveň je to pro dítě velmi zábavná situace, která je zapojí do děje.

Po představení je dobré dítěti hravou formou umožnit doprožití divadelního zážitku prostřednictvím workshopu, ať už je tvořivá dílna nebo učení se něčeho nového. Zároveň je to pro tvůrce cenná reflexe. Oblíbenou variantou jsou rukodělné dílny, navazující na představení, kdy si dítě může vyrobit např. atribut z představení (příkladem je divadelní inscenace dopisy Smolíčkovi Hany Strejčkové, kde hlavní postava vlastní mouchu pro štěstí. Na představení přímo navazuje rukodělná dílna, kde si děti mohou tuto mouchu vyrobit). Velký zájem o tyto workshopy je v regionech, kde reflexe po představení často chybí.

¹²¹ MACHKOVÁ, Eva. *Volba literární látky pro dramatickou výchovu, aneb, Hledání dramatičnosti*. 2., dopl. vyd. [i.e. 3., dopl. vyd.]. V Praze: Akademie múzických umění, 2012. ISBN 978-80-7331-214-5. (str. 35)

¹²² tamtéž (str. 36)

2.3 Děti mladšího školního věku

Toto období probíhá mezi šestým až jedenáctým rokem a v podstatě se překrývá s prvním stupněm základní školy.¹²³

Dítě mladšího školního věku se adaptuje na školní režim který zahrnuje plnění povinností a dodržování určitého řádu. Stěžejní pro tuto adaptaci je připravenost a zralost dítěte. V opačném případě je dítě zatíženo režimem, na který není připravené, tudíž je pro něj vyčerpávající. Dítě se seznamuje se zcela novým školním kolektivem, což přináší nové vztahy a role (vrstevník, spolužák a kamarád), stejně tak jako vztah k autoritě (pedagog).

Pro tento věk je typická touha po tvoření se záměrem a zájem o nové dovednosti a vědomosti. Dítě je snaživé a motivované, chce se prosadit a uplatnit své kompetence. V tomto věku se často věnuje sportovním aktivitám, hře na hudební nástroj, tanci, kresbě a tráví čas ve společnosti svých vrstevníků. Velkým tématem je kamarádství a scholarizace. Rovněž se objevuje touha po uznání jako jistota, že stačí dospělým, což je pro dítě stěžejní z hlediska sebedůvěry a samostatnosti. Dítě v tomto věku již většinou nemá strach ze tmy či přízraků, namísto toho se objevuje nejistota a nejasnost, což jen dokazuje jejich touhu porozumět světu kolem sebe. Vytváří se uvažování deduktivní, kdy dítě již na základě informace dokáže vyvodit správné řešení. Co se týče orientace v čase, dítě už ví, co znamenají pojmy dříve, později, den, měsíc, rok. Učí se hodiny a zlepšuje se schopnost seřadit události podle časového sledu. Narůstá kapacita pracovní paměti a rovněž se zlepšuje koncentrace pozornosti a porozumění vlastním pocitům i empatie vůči ostatním.¹²⁴

Zrání organismu souvisí především se zráním nervové soustavy, což se ve svých důsledcích projevuje větší citovou stabilitou a odolností vůči zátěži.¹²⁵

2.3. 1 Inscenace pro děti mladšího školního věku, vhodná témata a zpracování

U dětí mladšího školního věku je klíčový pestrý a zároveň srozumitelný děj, který je pro děti v tomto věku relevantní a aktuální, a tím poskytuje prostor pro jejich osobní prožitky. Divadlo pro tuto věkovou skupinu by mělo podporovat jejich zvědavost, pomáhat objevovat a podporovat je v budování vztahů s vrstevníky. Vzhledem k zájmu o učení a poznání se dítě často identifikuje s hlavním hrdinou, který je pro něj zdrojem poznání. Dítě má tendenci věřit tomu co vidí, proto pokud se hrdina na jevišti trápí, bojí nebo je v nebezpečí, dítě tento pocit

¹²³ LABUSOVÁ, Eva. *Mladší školní věk* [online]. [cit. 2024-03-31]. ISSN 1805-8876. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/mladsi-skolni-vek>

¹²⁴ VÁGNEROVÁ, Marie a LISÁ, Lidka. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vydání třetí, přepracované a doplněné. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2021. ISBN 978-80-246-4961-0. (str. 254-365)

¹²⁵ ZACHAROVÁ, Eva a ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, Jitka. *Základy psychologie pro zdravotnické obory*. Sestra (Grada). Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-4062-1. (str.74)

prožívá společně s hrdinou. I pro tuto věkovou skupinu je důležitá interakce a zapojení během představení.

Divák - je-li vnímavý a drama dobré - spoluprožije s hrdiny dramatu velké nebezpečí, hrozbu zničení, ale je nakonec zachráněn. Pak se dostaví onen pocit očisty - katarze, což je „duševní, citový a mravní stav divákův“, a člověk odchází jiný, než přišel, změněný, protože divadlo přemáhá „potlačené vášně a uvězněné běsy“¹²⁶

2.3. 2 Práce s divákem

Divadelní prostředí pro diváka mladšího školního věku může sloužit jako vhodná platforma pro ověřování znalostí a dovedností. Práce s diváky prostřednictvím workshopů umožňuje v dítěti dále rozvíjet určitá témata. Častými tématy jsou vztahy, přátelství, komunikace, vzájemný respekt a spolupráce. Divadla, která mají prostředky, jezdí s těmito workshopy do základních škol. Některé workshopy jezdí do škol a věnují se dětem ještě před návštěvou divadla, což umožňuje seznámit děti se žánrem a tématem představení. Dalším prostředkem jsou pracovní listy, které divadla poskytují pedagogům. Jelikož není běžné, aby všichni rodiče se svými dětmi navštěvovali divadlo, je úloha pedagoga klíčová, a může tak být primární osobou, která dítěti zprostředkuje návštěvu divadla.

¹²⁶ MACHKOVÁ, Eva. *Volba literární látky pro dramatickou výchovu, aneb, Hledání dramatickosti*. 2., dopl. vyd. [i.e. 3., dopl. vyd.]. V Praze: Akademie múzických umění, 2012. ISBN 978-80-7331-214-5. (str. 22)

3 Provozní specifika divadelního provozu dětského divadla

V této kapitole jsem se věnovala specifikům divadel zaměřených na dětského diváka, čímž se vracím k výzkumné otázce: Jaká jsou specifika divadla pro děti se souborem z produkčního hlediska? Pro moji analýzu jsem si vybrala hradecké Divadlo Drak, Malé divadlo v Českých Budějovicích a Divadlo loutek v Ostravě. Specifika jednotlivých divadel jsem zjišťovala formou polostrukturovaných rozhovorů s pracovníky divadel Barborou Kalinovou, Petrem Haškem a Jakubem Maksymovem.

3.1 Divadlo Drak

Veškeré informace v této podkapitole jsou získány na základě polostrukturovaného rozhovoru s vedoucí marketingu a produkce Barborou Kalinovou, webu a výročních zpráv divadla.

3.1.1 Prostory

Divadlo Drak má k dispozici Hlavní scénu o kapacitě 140 míst, Labyrint s hernou, galerií a Studiovou scénu o kapacitě 50-100 míst (variabilní uspořádání) a lektorský ateliér. Díky svým prostorům, má Drak možnost odehrát během jednoho dopoledne čtyři představení, obvykle v časech 8:30 a 11:00. Toto je možné v případě, že se paralelně hraje na dvou scénách a dovoluje to herecké obsazení. To umožňuje plné využití kapacit divadla a zároveň je návštěvníkům poskytnuta pestrá nabídka. V Labyrintu Divadla Drak pak probíhají lektorské programy a workshopy k inscenacím či výstavám. Labyrint divadla Drak je také využíván jako prostor pro rezidenty a dětské divadelní soubory. Drak využívá také venkovní prostory v blízkosti divadla (více v 3.1.3 Doprovodné aktivity divadla). V případě představení pro batolata (*Tichohoří Gumák* v režii Jiřího Ondry, premiéra 10.2.2024),¹²⁷ které se odehrává ve Studiové scéně, je stěžejní uzpůsobení prostoru. Ten však zároveň musí zůstat flexibilní vzhledem k představením pro další věkové skupiny. Důležité je prostor vybavit přebalovacími pulty a disponovat dostatkem místa pro kočárky. Za rok 2022 odehrálo divadlo Drak celkem 252 představení a pracovalo s rozpočtem v nákladech 35 576 000.¹²⁸

3.1.2 Obchodní strategie, komunikace se školami a provoz

Zajímavé je fungování obchodního oddělení, kde divadlo zaměstnává pracovníka, který celoročně komunikuje s mateřskými, základními a středními školami a domlouvá s nimi

¹²⁷ *Tichohoří Gumák*. Online. Draktheatre.cz. Dostupné z: <https://draktheatre.cz/repertoar/tichohori/>. [cit. 2024-05-05].

¹²⁸ *Výroční zpráva za rok 2022*. Online. Draktheatre.cz. Dostupné z: https://draktheatre.cz/wp-content/uploads/2023/06/Divadlo-DRAK-Vyrocní-zpráva-2022_do-sbirky-listin.pdf. [cit. 2024-05-05].

návštěvu divadla. Základní školy podléhající školním osnovám mívají termíny rezervované ve větším předstihu než mateřské školy, které jsou flexibilnější a mohou divadlo navštívit vícekrát do roka. Dále je v obchodním oddělení zaměstnanec, který se celoročně věnuje zájezdům. 30-40% představení odehraje na zájezdech. Divadlo Drak své inscenace nabízí převážně mateřským, základním a středním školám. Pětkrát týdně se hrají dopolední představení pro školy, pokud není soubor na zájezdě. V případě, že se zkouší nová inscenace, hraje se dopoledne pouze jedno představení, po kterém následuje zkouška. Ta standardně probíhá od 10-14h. V opačném případě se hraje představení ve dvou reprízách po sobě. Představení pro veřejnost se hrají pravidelně vždy v sobotu a zhruba 1x do měsíce i ve čtvrtek odpoledne.

3.1.3 Doprovodné aktivity divadla

Divadlo Drak má již od roku 2014 vlastní lektorské oddělení soustředící se na vzdělávací programy pro všechny věkové skupiny, rodiny i školy. Lektorské oddělení vede dva divadelní ateliéry, které podporují děti v divadelní tvorbě a zároveň je provází tvůrčím procesem divadelní inscenace. Celoročním výstupem obou ateliérů je inscenace. Dětský divadelní ateliér je pro děti ve věku 9-13 let. Divadelní ateliér s Pamětí národa se dětem snaží představit příběhy nedávné historie a je určen dospívajícím ve věku 14-19 let. Drak rovněž rozšiřuje svou nabídku o příměstské tábory zaměřené na divadelní a výtvarnou tvorbu. V rámci Labyrintu jsou pořádány i aktivity pro veřejnost. V současnosti je to např. program Neděláná, nabízející výtvarné dílny, hry, představení i koncerty, nebo program Dračtení, kde si návštěvníci mohou zakoupit knihu pro děti. Zároveň jsou k dispozici i další aktivity, např. v podobě výtvarných dílen. Workshopy pro školy povětšinou probíhají přímo v divadle po představení, někdy s workshopy jezdí divadlo i do škol. V současnosti Drak žákům a studentům nabízí workshopy, prostřednictvím kterých se mohou blíže seznámit s divadelními profesemi (např. herecký, výtvarný, dramaturgický workshop). Ke každé inscenaci jsou vypracovány metodické inspirace pro pedagogy. Poskytováním workshopů a dalších doprovodných aktivit a dílen k inscenacím je vytvořeno zázemí, které dětem nabízí trávit v divadle více času. Tím je podporováno vytváření komunitního prostředí, prohlubování divadelního zážitku, rozvoj osobnosti a kreativity. Pořádá také výstavy, včetně stálé expozice o historii divadla i výstavy krátkodobé. Nabízí i venkovní výstavu interaktivních objektů kolem divadla a v létě jsou návštěvníkům nabízeny dvě zážitkové hry pro děti různých věkových kategorií.

Od roku 2019 se divadlo podílí na projektu Zavěšená vstupenka, prostřednictvím kterého může divadlo zprostředkovat návštěvu dětem ze sociálně slabších rodin. K propagaci tohoto projektu přispívá i Festival pro Zavěšenou vstupenku, na kterém se kromě divadla Drak podílí i Divadlo Polárka, Malé divadlo, a Divadlo Lampion. Každé z divadel vybere jedno

představení, které následně v průběhu roku odehraje v ostatních divadlech. Repertoár divadla je tak pro místní diváky rozšířen hned o tři tituly a současně je tím propagován projekt Zavěšená vstupenka.

Všechny aktivity divadla jsou zašitěny dlouhodobým projektem s názvem Pouť divadelní krajinou, jehož snahou je malého diváka kultivovat, vychovávat a rozvíjet od nejmladšího věku po dospělost.

3. 2 Malé divadlo

Veškeré informace jsou získány na základě polostrukturovaného rozhovoru s uměleckým šéfem Malého divadla Petrem Haškem a výročních zpráv divadla.

3.2.1 Prostory

Malé divadlo (dále jako MD) je vedle činohry, opery a baletu jedním ze čtyř souborů Jihočeského divadla (dále jako JD) s vlastní scénou o kapacitě 100 míst. V současnosti má MD pouze jednu inscenaci, která se pravidelně hraje ve Studiové scéně JD Na Půdě, jelikož se jedná o batolecí inscenaci v koprodukcí s operním souborem (Mimi opera v režii J. Ondry), pro kterou jsou prostory MD nevyhovující, a to i vzhledem k uskladnění kočárků. Výhodou Studiové scény je i prostor kavárny a uzpůsobení prostoru ve stylu herny. MD se snaží diváky co nejvíce směřovat do divadla, proto v současnosti existuje pouze jedno představení, se kterým se jezdí do ZŠ. MŠ nejsou zatíženy školními povinnostmi a mohou divadelní představení navštěvovat častěji, jejich zájem je však nižší než ZŠ, jelikož často upřednostňují představení soukromých agentur. Přes léto soubor působí na Otáčivém hledišti v Českém krumlově o kapacitě 644 míst. Každé dva roky se zkouší nová inscenace pro Otáčivé hlediště, což vzhledem k náročnosti zkoušení neumožňuje MD hrát. Letos MD na Otáčivém hledišti od června do září odehraje 23 představení. Díky vysoké kapacitě a vytíženosti představují tato představení významný podíl na celkových příjmech MD. Rozpočet MD je zahrnut v celkovém finančním rámci JD. Od půlky května MD hraje školní představení v pleneru. V každé sezóně se MD snaží nabídnout alespoň jeden open air nebo site-specific¹²⁹ projekt vhodný pro celou rodinu. Divadlo proto v předstihu domlouvá prostory a hostování. V minulosti divadlo využilo různé unikátní prostory a prostředky, jako je např. zimní stadion, továrna koh-i-noor nebo historický autobus poskytnutý Dopravním podnikem města České Budějovice. Po těchto projektech, je vysoká poptávka. Vzhledem k vysokým provozním nákladům je však jejich počet omezený. Letošním projektem je plavba parníkem, při níž diváci budou moci shlédnout představení odehrávající se na březích. Projekt bude realizován desetkrát v měsících květen a září.

¹²⁹ Umělecký projekt vytvořený pro konkrétní prostor a čas, *Definice site-specific projektu*. Online. Ctyridny.cz. Dostupné z: <https://cetyridny.cz/projekt/denisa-vaclavova-tomas-zizka-site-specific-recenze/>. [cit. 2024-05-05].

3.2.2 Obchodní strategie, komunikace se školami a provoz

70% představení jsou pro ZŠ, MŠ a SŠ. Na konci pololetí jsou produkcí distribuovány nabídky představení na následující pololetí. Poptávka výrazně převyšuje nabídku, proto jsou všechny termíny v krátkém časovém úseku obsazeny, což divadlu minimalizuje náklady na získávání publika. Náklady na propagaci jsou sníženy díky tomu, že je MD součástí JD. MD původně uvádělo 4-5 premiér ročně. Letos budou uvedeny pouze 4 nové tituly. Jelikož každá nová premiéra vyžaduje čas na zkoušení, během něhož není možné pravidelně provozovat i dvoje představení za den, s ohledem na vytíženost souboru bylo upřednostněno (vzhledem vysoké divácké poptávce) dát přednost pravidelnému hraní před zkoušením nového titulu. Dopolední představení se hraje dvakrát pouze v případě, že není herecky a technicky náročné. Každý nový titul cílí na jinou věkovou skupinu.

Vzhledem k tomu, že cílovka se s růstem dětí proměňuje, není třeba dernierovat představení. Umělecký soubor disponuje pouze 10 herci a 2 skupinami technických pracovníků, což prakticky znemožňuje kombinovat dvě dopolední představení s odpoledním zkoušením. Třetí výkon za den je podmíněn individuální domluvou, to se týká zejména představení pro batolata, které se většinou hraje třikrát. Dvě představení paralelně lze hrát pouze v případě, že se hraje představení pro batolata, jelikož v něm účinkuje pouze operní soubor mimo prostory MD nebo v případě monodramatu pro ZŠ, které nevyžaduje technický personál. Tedy v případě, že se MD rozhodne hrát současně dvě představení, musí být jeden z projektů formou koprodukce nebo nesmí vyžadovat technické zajištění. Na rozdíl od klasického divadla zkouší herci odpoledne od 14-18h. Představení pro veřejnost jsou 1-2x do týdne odpoledne. Z ekonomických i logistických důvodů využívá divadlo smíšený typ provozu.¹³⁰ Představení pro děti mají na repertoáru i ostatní scény JD. Tato představení jsou nasazována zejména v dopoledních hodinách. Díky vysoké poptávce se MD zřídka věnuje zájezdové činnosti, převážně se jedná o festivaly nebo pozvání do jiného regionu. Průměrně se jedná o 15-20 zájezdů do roka.

3.2.3 Doprovodné aktivity divadla

MD dlouhodobě spolupracuje s pedagogy. Jednou za půl roku pořádá setkání, v rámci kterého MD představuje repertoár a dramaturgické směřování divadla v následující sezóně, a prostřednictvím diskuze získává zpětnou vazbu a inspiraci pro další tvorbu. Každá inscenace má vlastní pracovní listy, se kterými pedagogové mohou před nebo po návštěvě divadla

¹³⁰ Smíšený typ divadelního provozu uvádí inscenace v sériích, čímž se snižují ekonomické náklady a personální vytížení. NEKOLNÝ, Bohumil; SRSTKA, Jiří; KAŠPAR, David; PROKOP, Petr; SULŽENKO, Jiří et al. *Kontext provozování divadla v ČR*. Produkce a management divadla v ČR. Praha: Akademie múzických umění v Praze, 2018. ISBN 978-80-7331-501-6. (str. 32-33)

pracovat. MD se společně s Divadlem Polárka, Divadlem DRAK a Divadlem Lampion podílí na projektu Zavěšená vstupenka a Festivalu pro Zavěšenou vstupenku.

Každý soubor JD v rámci svého repertoáru dělá i open air akce, proto JD plánuje založit bienální festival, který se bude orientovat pouze na tato představení. První ročník je plánovaný pouze na regionální úrovni, další ročník by již měl být celorepublikový a až následně by se jednalo o festival mezinárodní. Zvolení Českých Budějovic evropským Hlavním městem kultury pro rok 2028 by mohlo festival podpořit.

Doprovodným aktivitám pro děti se věnují i ostatní soubory JD. Např. baletní soubor letos na jaře zahájil projekt Balet do škol. V rámci projektu jsou dětem představovány taneční ukázky z jejich představení a děti se aktivně zapojují.

3. 3 Divadlo loutek Ostrava

Veškeré informace jsou získány na základě polostrukturovaného rozhovoru s uměleckým šéfem divadla Jakubem Maksymovem, výročních zpráv divadla a publikací: *Divadlo loutek v letech 2013-2023*¹³¹ a *Divadlo loutek Ostrava 1953+60=2013*.¹³²

3.1.1 Prostory

Divadlo loutek (dále jako DL) disponuje dvěma vnitřními prostory, Hlavní kukátkovou scénou o kapacitě 200 míst a Alternativní scénou ve formě blackboxu o kapacitě 60 míst, kde se konají představení i lektorské dílny. Alternativní scéna byla přistavěna mezi lety 2010-2011. Batolecí představení se pravidelně hrají na Alternativní scéně, která je pro tuto specifickou formu představení vhodnější svým uspořádáním, především díky možnosti odstranění elevace. V letních měsících divadlo využívá venkovní amfiteátr. DL disponuje i zkušebnou, ve které často probíhají zájmové kroužky. Pro rok 2022 divadlo pracovalo s rozpočtem v nákladech 51 389 000 Kč.¹³³

3.1.2 Obchodní strategie, komunikace se školami a provoz

V minulých letech soubor během čtyř hracích dnů uváděl dvě představení pro školy denně na obou scénách. Pro vyčíslení odehraných představení a počtu nabídnutých míst jsem zvolila výroční zprávy z roku 2017 a 2018, jelikož roky 2019 - 2022 jsou výrazně ovlivněny pandemií Covidu-19. Za rok 2018 bylo odehráno 624 představení a uspořádáno 83 dílen, divadlo tak

¹³¹ BERGMANNOVÁ, Pavla. *Divadlo loutek v letech 2013-2023*. Ostrava: Divadlo loutek Ostrava, příspěvková organizace, 2023. ISBN 978-80-11-04167-0.

¹³² MOTÝLOVÁ, Hermína a SLÍVA, Ladislav. *Divadlo loutek Ostrava: 1953 + 60 = 2013*. Ostrava: Divadlo loutek Ostrava, 2013. ISBN 978-80-260-3272-4.

¹³³ *Rozpočet pro rok 2024*. Online. Divadloloutek.cz. Dostupné z: https://www.divadloloutek.cz/data/storage//Rozpocety/rozpocet%202024_strednedoby%20vyhled%202025-2026.pdf. [cit. 2024-04-27].

divákům poskytl celkem 90899 míst, z čehož 81816 bylo obsazeno. Návštěvnost divadla tak dosáhla 90,01%¹³⁴. Rok 2017 oproti roku 2018 čítal 695 produkcí, a to z důvodu konání festivalu Spectaculo Interesse, který je Divadlem loutek pořádán každé dva roky.¹³⁵ Tato provozní struktura umožňuje odehrát více představení pro školy, herecký soubor je však plně vytížen, což znesnadňuje odpolední zkoušení. První dopolední představení se standardně hraje od půl deváté, druhé představení se hraje od deseti nebo od jedenácti hodin v závislosti na délce představení. V případě, že herci dopoledne odehrají dvě představení, nemůže být herecká zkouška delší než 3 hodiny, což pro plnohodnotné zkoušení není dostatečné a hercům navíc po dvou představeních na tento další tvůrčí proces mnohdy nezbývá energie. Inscenace musí mít takový počet herců, aby byl umožněn provoz Hlavní a Alternativní scény paralelně.

S novým uměleckým šéfem Jakubem Maksymovem se divadlo snaží o provozně ekonomickou transformaci, která má za cíl odehrát méně představení pro školy, a snížit tak vytížení souboru. Zároveň by se divadlo chtělo více otevřít veřejnosti. Současným provozním modelem je dva dny v týdnu hrát dvě představení denně na Hlavní i Alternativní scéně a dva dny v týdnu odehrát na obou scénách pouze jedno představení a následně se věnovat zkoušení. Alternativou ke druhému dopolednímu představení nebo herecké zkoušce jsou tvořivé dílny, které jsou dalším zdrojem příjmů a zároveň snižují vytížení uměleckého souboru. V příští sezóně divadlo plánuje uvést čtyři premiéry pro každou věkovou skupinu 3+, 5+, 7+ a 13+. Vzhledem k aktuálnímu provoznímu modelu i z hlediska ekonomického pro divadlo není zájezdová činnost prioritou. Většina zájezdů divadla je účast na divadelních festivalech. Z technického hlediska není možné aby divadlo realizovalo představení pro MŠ a ZŠ přímo v prostorách školy. Hlavní i Alternativní scéna mají vlastního náboráře, kteří vždy v dubnu prostřednictvím katalogu distribuují nabídku představení do MŠ, ZŠ a SŠ. Pedagogové si představení prostřednictvím objednáčích listů mohou objednat návštěvu divadla. Na základě této poptávky jsou zadány pokyny tajemnici souboru ohledně počtu požadovaných představení. Na základě této poptávky se pak skládá program na jednotlivé měsíce.

3.1.3 Doprovodné aktivity divadla

Divadlo má historii bohatého lektorského programu, na kterém se podíleli zejména Hana a Tomáš Volkmerovi. Divadlo se věnuje lektorským dílnám a nabízí široký výběr workshopů, např. literární, improvizční nebo práce s loutkou. Workshopy pro školy je možné objednat prostřednictvím objednávkového listu stejně jako inscenace. Divadlo nabízí i pracovní listy k

¹³⁴ *Výroční zpráva 2018*. Online. Divadloloutek.cz. Dostupné z: <https://www.divadloloutek.cz/data/storage/vyrocní%20zprávy/vyrocní-zpráva-2018.pdf>. [cit. 2024-05-09].

¹³⁵ *Výroční zpráva 2017*. Online. Divadloloutek.cz. Dostupné z: <https://www.divadloloutek.cz/data/storage/vyrocní%20zprávy/hodnoceni-cinnosti-r.-2017.pdf>. [cit. 2024-05-09].

inscenacím, které jsou pedagogům i veřejnosti k dispozici na webu divadla. Jednou za dva roky pořádá Divadlo loutek mezinárodní loutkový festival Spectaculo interesse. Další ročník se bude konat v roce 2025. Dalším zajímavým projektem určeným pedagogům je víkendový seminář Meet loutky. Tento projekt se zabývá integrací divadla do pedagogické praxe prostřednictvím diskuze, dílen a zhlédnutí představení a práce lektora se školami. DL provozuje Dětské studio, kde jsou děti ve věku 10-16 let seznamovány s divadlem a pod vedením lektorů nazkouší i představení. Každé léto je divadlem pořádáno Pimprléto, které veřejnosti nabízí představení, divadelní a výtvarné dílny, plenérovou hernu s interaktivními objekty a koncerty v amfiteátru DLO. Součástí Pimprléta je i letní loutkářský art camp a výtvarně-pohybový loutkářský tábor. Dalším projektem DL Improvázky se zaměřuje na improvizovaná představení s loutkami.

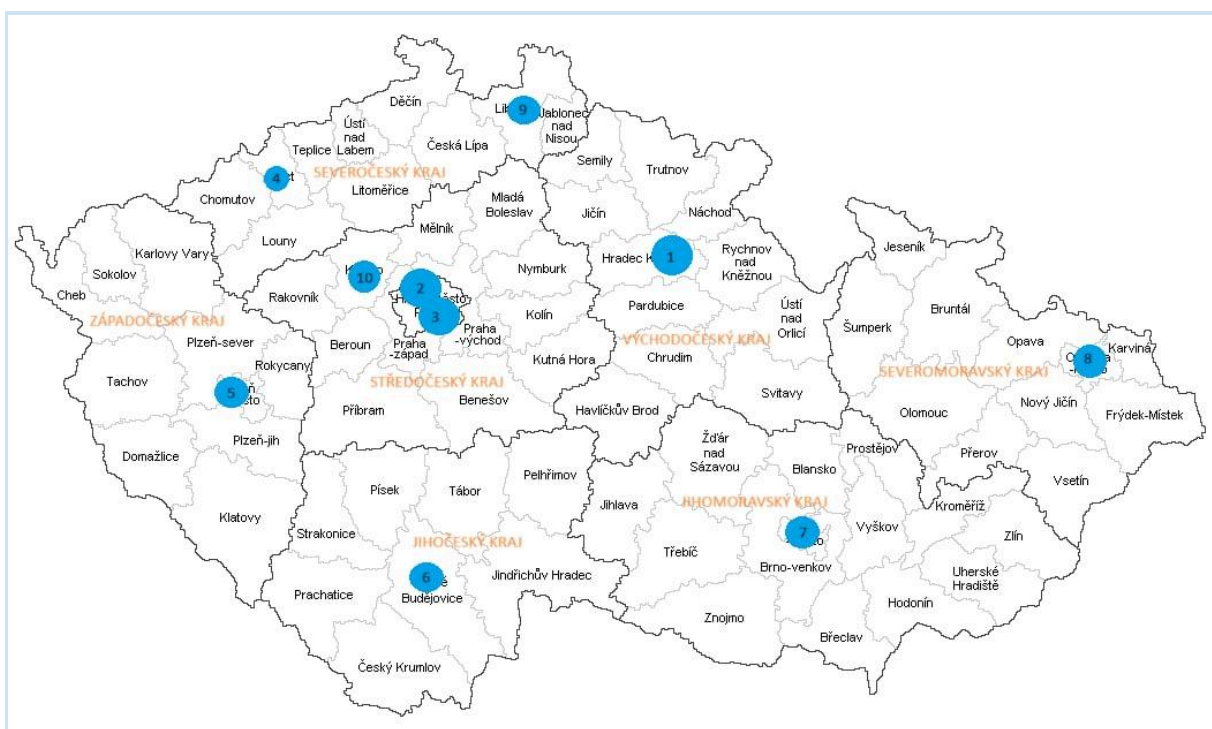
3.4 Shrnutí provozních specifik

Vzhledem k velkým odlišnostem divadel z hlediska prostoru, regionálních specifik a ekonomické situace nepovažuji za relevantní porovnávat konkrétní údaje z výročních zpráv. Tato podkapitola má za cíl shrnout spíše obecná provozní specifika zkoumaných divadel.

Divadla poskytují program pro všechny věkové skupiny od batolat po žáky středních škol. Batolata jsou relativně novou věkovou skupinou se kterou divadla začala pracovat. Inscenace pro tuto věkovou skupinu jsou v divadelním světě na vzestupu a mají svá bezpečnostní, prostorová i umělecká specifika. Většina divadelních produkcí je určena pro mateřské, základní a střední školy. Hrají se v dopoledních hodinách a často jsou nasazovány dvakrát denně. V případě Divadla Drak a Divadla loutek jsou představení nasazovaná i paralelně na dvou scénách současně. Divadla udržují kontakt s MŠ, ZŠ i SŠ a nabízejí pedagogům jak představení, tak širokou škálu programu v podobě pracovních listů, workshopů a lektorského programu, které mají za cíl prostřednictvím divadelních prostředků děti vzdělávat a rozvíjet. Představení i doprovodné programy jsou samozřejmě k dispozici i veřejnosti a to nejčastěji o víkendu nebo ve všední dny v odpoledních hodinách. Divadlo Drak, Divadlo loutek i Malé divadlo zajišťují programy i o letních prázdninách ať už formou festivalů, představení, výstav, tvořivých dílen, zážitkových her či příměstských táborů.

4 Regiony bez dětské divadelní scény

Tato kapitola se zaměřuje na kulturní kontext regionů, které v současné době nedisponují dětským divadlem se souborem. Informace jsou získány na základě dotazníků a rešerše, vzhledem k odlišnosti odpovědí jednotlivých respondentů se podkapitoly obsahově liší. Absence divadla pro děti v regionech je dána zejména krajským uspořádáním v letech 1960-1990 (respektive do roku 2000).¹³⁶ Po novém krajském uspořádání jsou však regiony, konkrétně: Karlovarský, Pardubický, Zlínský, Olomoucký a kraj Vysočina bez divadelní scény pro děti.

137

1. Divadlo Drak
2. Divadlo Minor
3. Divadlo Spejbla a Hurvínka
4. Divadlo Rozmanitostí
5. Divadlo Alfa
6. Malé divadlo
7. Divadlo Radost
8. Divadlo loutek Ostrava
9. Naivní divadlo
10. Divadlo Lampion

¹³⁶ JITKA, Majetková. *České kraje v historickogeografických proměnách*. Praha, 2012. Diplomová práce. Univerzita Karlova. (příloha č.7)

¹³⁷ Mapa okresů České republiky v územních krajích(zákon č. 36/1960 Sb.) [online]. [Cit. 5.5.2024]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Kraje_v_Česku

4.1 Saturace dětského diváka v Karlovarském kraji

Jediným profesionálním divadlem s vlastním hereckým souborem v Karlovarském kraji je Západočeské divadlo v Chebu, které je příspěvkovou organizací statutárního města Cheb. Na repertoáru Západočeského divadla je v současnosti 12 inscenací, z čehož jedno představení je určeno pro děti od pěti let a jedno pro celou rodinu. Herecký soubor Západočeského divadla přibližně dvakrát do měsíce účinkuje v Karlovarském městském divadle (dále jako KMD) ve spolupráci se stálými hosty KMD.¹³⁸

Dalším divadelní institucí v regionu je Karlovarské městské divadlo o.p.s., jehož hlavním poskytovatelem finančních prostředků je statutární město Karlovy Vary. Divadlo představení převážně nakupuje. V divadle pravidelně hostují divadelní společnosti, agentury i hudební soubory. Za měsíc divadlo uspořádá přibližně 20 produkcí. Divadelní představení pro děti divadlo pořádá přibližně 2-3 do měsíce.¹³⁹ Pravidelně v KMD s dětskými inscenacemi hostuje např. Docela velké divadlo.

V Karlovarském kraji působí rovněž Městské divadlo Mariánské lázně p.o. Divadelní představení pro děti nakupuje od soukromých agentur, které hraje jednou do měsíce.

4.2 Saturace dětského diváka v Pardubickém kraji

V Pardubickém kraji je jediné profesionální divadlo se souborem a to Východočeské divadlo Pardubice, jehož zřizovatelem je statutární město Pardubice. Z rozpočtu kraje jsou financovány různé kulturní akce, nicméně není specificky určena výše finančních prostředků, která by byla přímo určená divadelní tvorbě pro děti. Krajem nejsou vypisovány speciální programy ani granty na podporu divadla pro děti. Informace týkající se Východočeského divadla Pardubice byly poskytnuty obchodní náměstkyní divadla Lenkou Moravcovou.

Z výše uvedeného kulturního kontextu vyplývá, že odpovědnost za naplnění kulturních potřeb dětského diváka má Východočeské divadlo Pardubice, které se však primárně zaměřuje na činoherní představení pro dospělého diváka. Dětská představení vlastní tvorby jsou určena pro děti 2. stupně ZŠ, tedy pro děti ve věku 10-14 let. Tato představení se hrají v dopoledních hodinách a nejsou zájezdová. Představení pro nejmenší děti uvádí divadlo pouze jedno do roka v rámci divadelního studia LAIK, společně s další inscenací pro školáky. Divadelní produkce pro předškolní děti a děti na prvním stupni tak divadlo zprostředkovává

¹³⁸ Západočeské divadlo Cheb - repertoár divadla. *Divadlocheb.cz* [online]. 2024 [cit. 2024-04-22]. Dostupné z: <https://www.divadlocheb.cz/hrajeme/>

¹³⁹ Karlovarské městské divadlo - repertoár divadla . Online. *Karlovarske-divadlo.cz*. Dostupné z: <https://www.karlovarske-divadlo.cz/program?Typ=&Mesic=5&Rok=2024>. [cit. 2024-04-30].

zejména nakupováním představení od divadel z jiných regionů. V sezóně 2024/25 jsou to Divadlo Alfa, Divadlo Rozmanitostí, Divadlo Radost a Divadelní společnost Julie Jurištové.¹⁴⁰

4.3 Saturace dětského diváka v Olomouckém kraji

Divadlu pro děti se v rámci vlastní tvorby věnuje Olomouckém kraji věnuje Moravské divadlo Olomouc, Divadlo Šumperk a Divadlo Tramtarie.

Moravské divadlo Olomouc (dále jako MDO) nabízí vedle představení pro dospělého diváka i představení pro mateřské, základní i střední školy. Pro MŠ a 1. stupeň ZŠ jsou na repertoáru aktuálně čtyři představení vlastní tvorby, některá ve spolupráci s Baletním studiem, orchestrem MDO či Dětským pěveckým sborem. Divadlo má na repertoáru i inscenace pro 2. stupeň ZŠ a SŠ. MDO pravidelně hostuje v Městském divadle Zlín.¹⁴¹

Divadelní tvorbě pro MŠ, ZŠ i SŠ se věnuje i Divadlo Šumperk s.r.o. Dopolední představení pro tyto věkové skupiny nabízí zhruba 9x do měsíce. Na repertoáru je aktuálně 5 pohádkových titulů a 11 titulů pro ZŠ a SŠ.¹⁴² Pravidelně divadlo hostuje v Městském divadle dr. Josefa Čížka v Náchodě, Městském kulturním středisku Havířov či v Městském divadle ve Žďáru nad Sázavou.

Další divadelní institucí v regionu je i olomoucké Divadlo Tramtarie. Divadlo je z.ú. podporovaný statutárním městem Olomouc, Olomouckým krajem, Ministerstvem kultury ČR a Státním fondem kultury ČR.¹⁴³ Hraje přibližně 20x do měsíce z toho 4x do měsíce hraje představení pro děti. Na repertoáru má Tramtarie aktuálně 5 představení pro děti od 3 let.¹⁴⁴

4.4 Saturace dětského diváka ve Zlínském kraji

Divadelní představení pro děti ve Zlínském kraji poskytuje Slovácké divadlo, Městské divadlo Zlín a Divadlo Scéna.

Slovácké divadlo je příspěvkovou organizací Uherského Hradiště. Aktuálně má na repertoáru 2 pohádkové tituly vlastní tvorby. Další tituly pro děti ve věku 4-9 let jsou zajišťovány prostřednictvím hostování jiných divadel. V sezóně 2023/24 to bylo Divadlo Radost, Divadlo

¹⁴⁰ *Předplatné / dětská představení*. Online. Vcd.cz. Dostupné z: <https://www.vcd.cz/predplatne/pohadkove-predplatne>. [cit. 2024-04-30].

¹⁴¹ *Moravské divadlo Olomouc- repertoár*. Online. Moravskedivadlo.cz. Dostupné z: <https://moravskedivadlo.cz/cs/program#pro-skoly>. [cit. 2024-05-05]. (nabídka pro MŠ, ZŠ, SŠ)

¹⁴² *Divadlo Šumperk - repertoár*. Online. Divadlosumperk.cz. Dostupné z: <https://www.divadlosumperk.cz/cs/repertoar/pro-skoly.html>. [cit. 2024-04-30].

¹⁴³ *Divadlo Tramtarie*. Online. Divadlotramtarie.cz. Dostupné z: <https://divadlotramtarie.cz/o-divadle/>. [cit. 2024-04-30].

¹⁴⁴ *Divadlo Tramtarie - repertoár*. Online. Divadlotramtarie.cz. Dostupné z: <https://divadlotramtarie.cz/repertoar/>. [cit. 2024-04-30].

Polárka a Divadlo Loutek.¹⁴⁵ Tituly pro děti ve věku 9-12 let jsou zajištěny hostováním Divadla Drak a Divadla Lampion.¹⁴⁶ Pro 2. stupeň ZŠ a SŠ nabízí Slovácké divadlo představení vlastní tvorby.

Městské divadlo Zlín je příspěvkovou organizací statutárního města Zlín, zároveň je podporováno i Ministerstvem kultury ČR a Zlínským krajem.¹⁴⁷ Aktuálně má divadlo na repertoáru dvě dětská představení. Inscenace pro nejmenší děti zajišťuje divadlo prostřednictvím hostování a nakupování představení od soukromých agentur. V letošním roce je to např. Studio Damúza z.ú. a Divadelní společnost Natalie Venturové s.r.o.¹⁴⁸

Dalším divadlem ve Zlínském kraji je Divadlo Scéna o.p.s. V budově Malé scény za měsíc odehraje zhruba 3 představení pro školy a 3 představení pro veřejnost. Představení pro veřejnost jsou uváděna v neděli. Divadlo Scéna se věnuje převážně zájezdové činnosti. Pravidelně hostuje ve Východočeském divadle v Pardubicích, Stálé divadelní scéně Klatovy, Městském divadle Děčín a Kulturním domě Horažďovice.¹⁴⁹

4.6. 1 Saturace dětského diváka v kraji Vysočina

Jedinou profesionální divadelní scénou v kraji je Horácké divadlo Jihlava zřizováno krajem Vysočina.

V současné době má divadlo na repertoáru tři inscenace pro děti ve věku 3+, jednu inscenaci pro děti 5+ a jednu pro děti 6+. Tato představení jsou uváděna zhruba 7x do měsíce na Velké scéně, Malé scéně i jako open air představení v ZOO Jihlava. Jednou měsíčně divadlo pořádá Pohádkové čtení na schodech pro rodiče s dětmi.¹⁵⁰ Už druhým rokem divadlo o letních prázdninách organizuje dva příměstské tábory pro děti ve věku 6-8 a 9-12 let.¹⁵¹ Divadlo rodičům nabízí hlídání dětí ve věku od 2 do 12 let během představení konaných od 17:00 hodin (zhruba jednou měsíčně).¹⁵²

Při Horáckém divadle Jihlava od 1.1. 2024 působí soubor s názvem HD_Jée zaměřený na děti do 15 let. Tato iniciativa ředitele divadla Ondřeje Remiáše vychází zejména z vysoké

¹⁴⁵ *Repertoár / Slovácké divadlo*. Online. slovackedivadlo.cz. Dostupné z: <https://www.slovackedivadlo.cz/pohadkove-predplatne>. [cit. 2024-04-30].

¹⁴⁶ *Repertoár / Slovácké divadlo*. Online. slovackedivadlo.cz. Dostupné z: <https://www.slovackedivadlo.cz/predplatne-junior>. [cit. 2024-04-30].

¹⁴⁷ *Městské divadlo Zlín*. Online. Divadlozlin.cz. Dostupné z: <https://divadlozlin.cz/kontakt/>. [cit. 2024-04-30].

¹⁴⁸ *Divadlo Zlín - repertoár*. Online. Divadlozlin.cz. Dostupné z: <https://divadlozlin.cz/repertoar/>. [cit. 2024-05-06].

¹⁴⁹ *Divadlo Scéna*. Online. Divadloscena.cz. 2024. Dostupné z: <http://www.divadloscena.cz/program>. [cit. 2024-05-06].

¹⁵⁰ *Horácké divadlo Jihlava - repertoár*. Online. Hdj.cz. Dostupné z: <https://www.hdj.cz/program/2024-05>. [cit. 2024-05-05].

¹⁵¹ *Horácké divadlo Jihlava - příměstské tábory*. Online. Hdj.cz. Dostupné z: <https://www.hdj.cz/co-je-u-nas-noveho/aktuality/263-otevrel-i-jsme-prihlasky-na-divadelni-primestske-tabory>. [cit. 2024-05-05].

¹⁵² *Horácké divadlo Jihlava - Hlídání dětí*. Online. Hdj.cz. Dostupné z: <https://www.hdj.cz/prakticke-informace/hlidani-deti>. [cit. 2024-05-05].

poptávky po dětských představeních. Za sezonu by měl soubor odehrát okolo 100 představení.¹⁵³

¹⁵³ *Nový dětský soubor Horáckého divadla*. Online. Divadlo.cz. Dostupné z: <https://www.divadlo.cz/?clanky=horacke-divadlo-bude-mit-od-ledna-druhy-soubor-hrat-bude-detska-predstaveni>. [cit. 2024-05-05].

Závěr

Práce nabízí stručný přehled historie loutkového divadla od vzniku prvních profesionálních loutkových divadel po současnost. Zahrnuje faktory, které přispěly k profesionalizaci. Analyzuje, jak dětský divák vnímá svět kolem sebe, jaká jsou vhodná témata a divadelní formy a uvádí konkrétní příklady práce s divákem.

Dále shrnuje provozní aspekty divadla pro děti prostřednictvím analýzy tří konkrétních divadel: Divadla Drak, Malého divadla a Divadla loutek Ostrava. V práci je popsáno jakým způsobem divadla komunikují se školami, jaká je jejich obchodní strategie nebo jakým způsobem pracují s batolaty, která jsou v divadelní tvorbě relativně novou věkovou skupinou. Zmíněná divadla pracují se všemi věkovými skupinami od batolat po středoškoláky, což vyžaduje širokou nabídku divadelních představení a doprovodných aktivit, které jsou pro dětského diváka klíčové. V porovnání s divadlem pro dospělého diváka je velká pozornost věnována lektorskému programu. Program divadla nabízejí i v průběhu letních prázdnin. Za užitečné považují i stručné shrnutí bezpečnostních opatření pro práci s batolaty. Rovněž mapují programy nad rámec divadelní tvorby těchto tří divadel.

V poslední kapitole jsem pouze okrajově zmínila divadelní instituce v regionech, které nedisponují divadelní scénou pro děti. Stručně jsem shrnula jaká divadla v daných regionech působí, zda dětem nabízí představení vlastní tvorby či představení nakupují.

Přínosem pro mě je zejména hlubší porozumění historii českého loutkového divadla a také jeho jedinečnost, klíčové osobnosti a vývojové tendence. Přínosem je i nahlédnutí do provozu divadla pro dětského diváka prostřednictvím rozhovorů s pracovníky divadel. Kromě toho mi práce umožnila lépe pochopit potřeby a vnímání dětského diváka a stěžejní význam doprovodných programů.

Dalším potenciálním výzkumem je podrobné rozpracování situace v regionech bez dětské divadelní scény z hlediska poskytovaných finančních prostředků a z hlediska kulturního kontextu. Přínosné by bylo i zmapování doprovodných programů a lektorské činnosti v rámci jednotlivých dětských divadel.

Seznam použitých zdrojů

Literatura:

- BEZDĚK, Zdeněk. *Československá loutková divadla 1949/1969*. Ilustroval Jaroslav ŠVÁB. Praha: Divadelní ústav, 1973.
- ČERNÝ, František, DVOŘÁK, Jan (ed.). *Drak: mor na ty vaše rody!!! : Mezinárodní institut figurálního divadla a the Japan foundation*. Soubory. Praha: Pražská scéna, 2001. ISBN 80-86102-18-1.
- *Česká divadla: encyklopedie divadelních souborů*. Praha: Divadelní ústav, 2000. ISBN 80-7008-107-4.
- BERGMANNOVÁ, Pavla. *Divadlo loutek v letech 2013-2023*. Ostrava: Divadlo loutek Ostrava, příspěvková organizace, 2023. ISBN 978-80-11-04167-0.
- PEŠKA, Vlastimil a ZAJÍC, Vladimír. *Radost od padesáti do šedesáti*. [Brno]: Loutkové divadlo Radost, c2009. ISBN 978-80-254-6757-2.
- DUBSKÁ, Alice. *Dvě století českého loutkářství: vývojové proměny českého loutkového divadla od poloviny 18. století do roku 1945*. V Praze: Akademie múzických umění, Divadelní fakulta, Katedra alternativního a loutkového divadla, 2004. ISBN 80-7331-008-2.
- MOTÝLOVÁ, Hermína a SLÍVA, Ladislav. *Divadlo loutek Ostrava: 1953 + 60 = 2013*. Ostrava: Divadlo loutek Ostrava, 2013. ISBN 978-80-260-3272-4.
- DUBSKÁ, Alice. *Obrazy z dějin českého loutkářství: ke 40. výročí založení Muzea loutkářských kultur v Chrudimi*. V Řevnicích: Arbor vitae, 2012. ISBN 978-80-905249-0-3.
- ZACHAROVÁ, Eva a ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, Jitka. *Základy psychologie pro zdravotnické obory*. Sestra (Grada). Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-4062-1.
- ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, Jitka. *Přehled vývojové psychologie*. 3., upr. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010. ISBN 978-80-244-2433-0.
- VÁGNEROVÁ, Marie a LISÁ, Lidka. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vydání třetí, přepracované a doplněné. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2021. ISBN 978-80-246-4961-0.
- MACHKOVÁ, Eva. *Volba literární látky pro dramatickou výchovu, aneb, Hledání dramatičnosti*. 2., dopl. vyd. [i.e. 3., dopl. vyd.]. V Praze: Akademie múzických umění, 2012. ISBN 978-80-7331-214-5.
- NEKOLNÝ, Bohumil; SRSTKA, Jiří; KAŠPAR, David; PROKOP, Petr; SULŽENKO, Jiří et al. *Kontext provozování divadla v ČR*. Produkce a management divadla v ČR. Praha: Akademie múzických umění v Praze, 2018. ISBN 978-80-7331-501-6.

- DUBSKÁ, Alice a MALÍKOVÁ, Nina (ed.). *Dr. Jan Malík - osobnost a tvůrce*. Praha: Sdružení pro vydávání časopisu Loutkář, 2004. ISBN 80-239-2937-2.
- DVOŘÁK, Jan a MALÍKOVÁ, Nina. *Karel Brožek: víra v sílu loutkového divadla*. Režie. V Praze: Pražská scéna ve spolupráci s Kulturním systémem Via Praga a s Výzkumným pracovištěm katedry alternativního a loutkového divadla Divadelní fakulty AMU, 2015. ISBN 978-80-86102-92-4.
- MALÍK, Jan. *Národní umělec Josef Skupa: listy z kroniky českého loutkářství : monografie*. Knihnice národních umělců československých (SNKLU). Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1962.
- SOKOL, František a PEŘINOVÁ, Iva. *Naivní divadlo Liberec 1949-1999*. Liberec: Naivní divadlo, 1999. ISBN 80-902590-6-5.
- JURKOWSKI, Henryk. *Východočeské loutkové divadlo Drak*. V Hradci Králové: Východočeské loutkové divadlo Drak, 1988.
- ČERNÝ, František, Jan DVOŘÁK, Miloslav KLÍMA a Jakub KROFTA. *DRAK Mezinárodní institut figurálního divadla*. Praha: Pražská scéna, 2001. ISBN 80-86102-18-1.
- *DRAK 1991-2004*. Hradec Králové: GARAMON. ISBN 80-86472-20-5.
- MACHKOVÁ, Eva. *Volba literární látky pro dramatickou výchovu, aneb, Hledání dramatičnosti*. 2., dopl. vyd. [i.e. 3., dopl. vyd.]. V Praze: Akademie múzických umění, 2012. ISBN 978-80-7331-214-5
- DVOŘÁK, Jan. *Herectví s loutkou*. Praha: Informační a poradenské středisko pro místní kulturu, 1997. ISBN 80-7068-069-5.
- DVOŘÁK, Jan. *Malý slovník managementu divadla: příručka pro organizátory, producenty, manažery, produkční, studenty a adepty studia divadla, kultury a umění*. Teatrologie. [Praha]: Pražská scéna, 2005. ISBN 80-86102-49-1.
- DVOŘÁK, Jan a MALÍKOVÁ, Nina. *Karel Brožek: víra v sílu loutkového divadla*. Režie. V Praze: Pražská scéna ve spolupráci s Kulturním systémem Via Praga a s Výzkumným pracovištěm katedry alternativního a loutkového divadla Divadelní fakulty AMU, 2015. ISBN 978-80-86102-92-4.
- KLÍMA, Miloslav a MAKONJ, Karel, DVOŘÁK, Jan (ed.). *Josef Krofta: inscenační dílo*. Režie. Praha: Pražská scéna, 2003. ISBN 80-86102-28-9.

Periodika a články

- Československý loutkář. 1987/č.4
- Divadelní revue. PRIMUS, 1995. ISSN 0862-5409.
- Divadelní revue. PRIMUS, 1993. ISSN 0862-5409.
- ZÁVODSKÝ, Vít. Brněnská Polárka chce nejen dětem zářit pro radost. *Loutkář*. 2001, s. 3.
- LABUSOVÁ, Eva. *Mladší školní věk* [online]. [cit. 2024-03-31]. ISSN 1805-8876. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/mladsi-skolni-vek>

Brožury / ročenky

- *Loutkové divadlo Ostrava 1953-1978: 25 let činnosti*.
- KOLÁR, Erik. *Ústřední loutkové divadlo 1950-1965: jubilejní brožura k 15. výročí otevření ÚLD*. 1965.
- VAŠÍČEK, Pavel. *Divadlo Alfa 1966-1994*. 1994.
- HALÍK, Jindřich. *Ústřední loutkové divadlo Praha 1950-1975*. 1975. Divadelní ústav Praha.
- MALÍKOVÁ, Nina. *Divadlo LAMPION: středočeské kulturní centrum pro děti a mládež Kladno*. 2005.
- NOVÁK, Vlastimil. *Městské divadlo v Mostě 1911-1945-1985-1995*. 1995.
- JURKOWSKI, Henryk. *Východočeské loutkové divadlo Drak*. V Hradci Králové: Východočeské loutkové divadlo Drak, 1988.

Vysokoškolské kvalifikační práce

- KLUSOŇOVÁ, Markéta. *Česká právní úprava divadla* Online. Rigorózní práce. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta. 2016. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/ghfiz/>. [cit. 2024-03-28].
- ZBORNÍKOVÁ, Markéta. *Tvůrčí postupy Karla Šefrny v Divadle C* Online. Diplomová práce. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta. 2017. Dostupné z: <https://theses.cz/id/y0jbax/>. [cit. 2024-03-30].
- JITKA, Majetková. *České kraje v historickogeografických proměnách*. Praha, 2012. Diplomová práce. Univerzita Karlova.
- MĚŘÍNSKÁ, Zuzana. *Výtvarná tvorba Jaroslava Milfajta pro Loutkové divadlo Radost Art* Online. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. 2012. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/mx9cz/>. [cit. 2024-04-22].
- KRÁLOVÁ, Klára. *Slang v oblasti divadla*. Online, Bakalářská, vedoucí PhDr. Ladislav Janovec, Ph.D. Praha: Univerzita Karlova, 2018. Dostupné z:

<https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/101131/130236850.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. [cit. 2024-05-05].

Internetové zdroje

- Historie Divadla Lampion. *Divadlolampion.cz* [online]. 2024 [cit. 2024-03-30]. Dostupné z: <https://www.divadlolampion.cz/cz/o-divadle/historie/>
- *Horácké divadlo Jihlava - Hlídní dětí*. Online. Hdj.cz. Dostupné z: <https://www.hdj.cz/prakticke-informace/hlidani-deti>. [cit. 2024-05-05].
- *Tichohoří Gumák*. Online. Draktheatre.cz. Dostupné z: <https://draktheatre.cz/repertoar/tichohori/>. [cit. 2024-05-05].
- *Výroční zpráva za rok 2022*. Online. Draktheatre.cz. Dostupné z: https://draktheatre.cz/wp-content/uploads/2023/06/Divadlo-DRAK-Vyrocní-zprava-2022_do-sbirky-listin.pdf. [cit. 2024-05-05].
- *Horácké divadlo Jihlava - repertoár*. Online. Hdj.cz. Dostupné z: <https://www.hdj.cz/program/2024-05>. [cit. 2024-05-05].
- Umělecký projekt vytvořený pro konkrétní prostor a čas, *Definice site-specific projektu*. Online. Ctyridny.cz. Dostupné z: <https://ctyridny.cz/projekt/denisa-vaclavova-tomas-zizka-site-specific-recenze/>. [cit. 2024-05-05].
- BatoLaterna. *Narodni-divadlo.cz* [online]. [cit. 2024-03-30]. Dostupné z: <https://www.narodni-divadlo.cz/cs/predstaveni/batolaterna-60238418>
- Inscenace pro batolata. *Draktheatre.cz* [online]. 2024 [cit. 2024-03-30]. Dostupné z: <https://draktheatre.cz/repertoar/tichohori/>
- Inscenace pro batolata. *Damuza.cz* [online]. [cit. 2024-03-30]. Dostupné z: <https://damuza.cz/inscenace/>
- Festival Radosti. *Divadlo.cz* [online]. 2023, 2024 [cit. 2024-04-22]. Dostupné z: <https://www.divadlo.cz/?clanky=festival-radosti-druhy-rocnik-mezinarodni-soutezni-pr ehličky-poradane-divadlem-radost>.
- *Festival Polárkový dort*. Online. Divadlopolararka.cz. Dostupné z: <https://divadlopolararka.cz/festival-polarkovy-dort/>. [cit. 2024-04-27].
- O KALD. *DAMU* [online]. 2024 [cit. 2024-03-14]. Dostupné z: <https://www.damu.cz/cs/katedry-programy/katedra-alternativniho-a-loutkoveho-divadla/o-katedre/>
- *Horácké divadlo Jihlava - příměstské tábory*. Online. Hdj.cz. Dostupné z: <https://www.hdj.cz/co-je-u-nas-noveho/aktuality/263-otevrelí-jsme-prihlasky-na-divadelni-primestske-tabory>. [cit. 2024-05-05].
- Josef Krofta. *Draktheatre.cz* [online]. [cit. 2024-04-05]. Dostupné z: <https://draktheatre.cz/katalog/josef-krofta/>

- Bohuslav Ondráček. *Supraphon.cz* [online]. 2022, 2024 [cit. 2024-04-21]. Dostupné z: <https://www.supraphon.cz/novinky/2093-bohuslav-ondracek>
- *Divadlo Šumperk - repertoár*. Online. *Divadlosumperk.cz*. Dostupné z: <https://www.divadlosumperk.cz/cs/repertoar/pro-skoly.html>. [cit. 2024-04-30].
- *Divadlo Tramtarie*. Online. *Divadlotramtarie.cz*. Dostupné z: <https://divadlotramtarie.cz/o-divadle/>. [cit. 2024-04-30].
- *Divadlo Tramtarie - repertoár*. Online. *Divadlotramtarie.cz*. Dostupné z: <https://divadlotramtarie.cz/repertoar/>. [cit. 2024-04-30].
- Historie Divadla Lampion. *Divadlolampion.cz* [online]. 2024 [cit. 2024-03-30]. Dostupné z: <https://www.divadlolampion.cz/cz/o-divadle/historie/>
- Vedení Divadla Lampion. *Divadlolampion.cz* [online]. 2024 [cit. 2024-04-11]. Dostupné z: <https://www.divadlolampion.cz/cz/o-divadle>
- Historie Divadla Radost. *Divadlo-radost.cz* [online]. [cit. 2024-04-10]. Dostupné z: <https://divadlo-radost.cz/o-divadle/>
- *Repertoár / Slovácké divadlo*. Online. *slovackedivadlo.cz*. Dostupné z: <https://www.slovackedivadlo.cz/pohadkove-predplatne>. [cit. 2024-04-30].
- *Repertoár / Slovácké divadlo*. Online. *slovackedivadlo.cz*. Dostupné z: <https://www.slovackedivadlo.cz/predplatne-junior>. [cit. 2024-04-30].
- *Městské divadlo Zlín*. Online. *Divadlozlin.cz*. Dostupné z: <https://divadlozlin.cz/kontakt/>. [cit. 2024-04-30].
- Historie Divadla loutek. *Divadloloutek.cz* [online]. 2024 [cit. 2024-04-10]. Dostupné z: <https://www.divadloloutek.cz/o-divadle/historie-divadla/#p06>
- Historie Divadla Minor. *Minor.cz* [online]. 2024 [cit. 2024-03-30]. Dostupné z: <https://www.minor.cz/o-divadle/minor-vcera-a-dnes#main-anchor>
- Karel Makonj. *Loutkari.cz* [online]. 2024 [cit. 2024-03-30]. Dostupné z: <https://www.loutkari.cz/makonj-karel/>
- O divadle. *Naivnidivadlo.cz* [online]. 2024 [cit. 2024-03-30]. Dostupné z: <https://www.naivnidivadlo.cz/cs/o-divadle>
- Historie divadla Alfa. *Divadloalfa.cz* [online]. 2024 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://www.divadloalfa.cz/index.php/cz/o-divadle/historie-divadla>
- Jiří Adámek. *Loutkari.cz* [online]. 2024 [cit. 2024-03-30]. Dostupné z: <https://www.loutkari.cz/adamek-jiri/>
- Historie Divadla S+H. *Spejbl-hurvinek.cz* [online]. 2024 [cit. 2024-03-14]. Dostupné z: <https://spejbl-hurvinek.cz/historie-divadla-sh/>
- Historie Divadla Lampion. *Divadlolampion.cz* [online]. 2024 [cit. 2024-03-30]. Dostupné z: <https://www.divadlolampion.cz/cz/o-divadle/historie/>
- DIVADLO POLÁRKA. Historie Divadla Polárka. *Divadlopolarka.cz* [online]. 2020 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://divadlopolarka.cz/historie-polarky/>

- Inscenace pro batolata. *Damuza.cz* [online]. [cit. 2024-03-30]. Dostupné z: <https://damuza.cz/inscenace/>
- Inscenace pro batolata. *Draktheatre.cz* [online]. 2024 [cit. 2024-03-30]. Dostupné z: <https://draktheatre.cz/repertoar/tichohori/>
- BatoLaterna. *Narodni-divadlo.cz* [online]. [cit. 2024-03-30]. Dostupné z: <https://www.narodni-divadlo.cz/cs/predstaveni/batolaterna-60238418>
- LABUSOVÁ, Eva. *Mladší školní věk* [online]. [cit. 2024-03-31]. ISSN 1805-8876. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/mladsi-skolni-vek>
- VOJÍKOVÁ, silvie. Historie Malého divadla. *Encyklopedie.c-budejovice.cz* [online]. [cit. 2024-04-05]. Dostupné z: <http://www.encyklopedie.c-budejovice.cz/clanek/male-divadlo>
- Vedení Divadla DRAK. *Draktheatre.cz* [online]. [cit. 2024-04-05]. Dostupné z: <https://draktheatre.cz/lide/#vedeni-divadla>
- Ocenění a zájezdy Divadla Minor. *Minor.cz* [online]. [cit. 2024-04-14]. Dostupné z: <https://www.minor.cz/o-divadle/minor-vcera-a-dnes#main-anchor>
- Repertoár Naivního divadla. *Naivnidivadlo.cz* [online]. [cit. 2024-04-14]. Dostupné z: <https://www.naivnidivadlo.cz/cs/repertoar>
- Miroslav Kouřil. *Library.upol.cz* [online]. 2024 [cit. 2024-04-14]. Dostupné z: https://library.upol.cz/arl-upol/cs/detail/?&idx=upol_us_auth*m0096384
- ZEZULOVÁ, Barbora. *Historie loutkového divadla Říše loutek* [online]. Praha, 2019 [cit. 2024-04-20]. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/116124/130275325.pdf>. Bakalářská práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce PaedDr. Zdeňka Hanková, Ph.D.
- *Západočeské divadlo Cheb - repertoár divadla*. *Divadlocheb.cz* [online]. 2024 [cit. 2024-04-22]. Dostupné z: <https://www.divadlocheb.cz/hrajeme/>
- DUBSKÁ, Alice. Marie Hilbertová. *Encyklopedie.idu.cz* [online]. 2015 [cit. 2024-04-16]. Dostupné z: https://encyklopedie.idu.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=5380:hilbertova-marie&Itemid=291&lang=cs
- Informace o Divadle Říše loutek z.s. dle obchodního rejstříku. *Finmag.cz* [online]. 2024 [cit. 2024-04-20]. Dostupné z: <https://www.finmag.cz/obchodni-rejstrik/44265433-divadlo-rise-loutek-z-s>
- *Festival Regiony*. Online. *Draktheatre.cz*. Dostupné z: <https://draktheatre.cz/festival/>. [cit. 2024-04-27].
- *Karlovarské městské divadlo - repertoár divadla*. Online. *Karlovarske-divadlo.cz*. Dostupné z: <https://www.karlovarske-divadlo.cz/program?Typ=&Mesic=5&Rok=2024>. [cit. 2024-04-30].

- *Předplatné / dětská představení*. Online. Vcd.cz. Dostupné z: <https://www.vcd.cz/predplatne/pohadkove-predplatne>. [cit. 2024-04-30].
- *Moravské divadlo Olomouc- repertoár*. Online. Moravskedivadlo.cz. Dostupné z: <https://moravskedivadlo.cz/cs/program#pro-skoly>. [cit. 2024-05-05].
- Umělecký soubor Divadla Rozmanitostí. *Divadlo-rozmanitosti.cz* [online]. [cit. 2024-04-10]. Dostupné z: <https://www.divadlo-rozmanitosti.cz/cz/lide/umelecky-soubor/>
- *Rozpočet pro rok 2024*. Online. Divadloloutek.cz. Dostupné z: https://www.divadloloutek.cz/data/storage//Rozpocety/rozpočet%202024_střednědobý%20výhled%202025-2026.pdf. [cit. 2024-04-27].
- *Zavěšená vstupenka*. Online. Divadlopolararka.cz. Dostupné z: <https://divadlopolararka.cz/zavesena-vstupenka/>. [cit. 2024-04-27].
- *Nový dětský soubor Horáckého divadla*. Online. Divadlo.cz. Dostupné z: <https://www.divadlo.cz/?clanky=horacke-divadlo-bude-mit-od-ledna-druhy-soubor-hrat-bude-detska-predstaveni>. [cit. 2024-05-05].
- *Divadlo Scéna*. Online. Divadloscena.cz. 2024. Dostupné z: <http://www.divadloscena.cz/program>. [cit. 2024-05-06].
- *Divadlo Zlín - repertoár*. Online. Divadlozlin.cz. Dostupné z: <https://divadlozlin.cz/repertoar/>. [cit. 2024-05-06].
- *Katedra loutkářství*. Online. Loutkarskachrudim. Dostupné z: <https://www.loutkarskachrudim.cz/historie-festivalu/>. [cit. 2024-05-06].
- Říše loutek: sto jedna let [online]. [28. 5. 2021]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=DXSh8wiNzHE>
- Mapa okresů České republiky v územních krajích(zákon č. 36/1960 Sb.) [online]. [Cit. 5.5.2024]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Kraje_v_Česku
- *Historie Divadla Drak*. Online. Draktheatre.cz. Dostupné z: <https://draktheatre.cz/historie-divadla-drak-2/>. [cit. 2024-05-07].
- *Výroční zpráva 2018*. Online. Divadloloutek.cz. Dostupné z: <https://www.divadloloutek.cz/data/storage//výroční%20zprávy/vyrocni-zprava-2018.pdf>. [cit. 2024-05-09].
- *Výroční zpráva 2017*. Online. Divadloloutek.cz. Dostupné z: <https://www.divadloloutek.cz/data/storage//výroční%20zprávy/hodnocenni-cinnosti-r.-2017.pdf>. [cit. 2024-05-09].

Rozhovory

- Rozhovor s MgA. Barborou Kalinovou, vedoucí marketingu a produkce v divadle DRAK, Praha, 24.3.2024
- Rozhovor s PhDr., Veronikou Francovou Ph.D., dětskou psycholožkou, Praha, 20.3.2024
- Rozhovor s MgA. Hanou Strejčkovou Ph.D., Praha 29.3.2024
- Rozhovor s MgA. Petrem Haškem, uměleckým šéfem Malého divadla České Budějovice, Praha, 7.4. 2024
- Rozhovor s MgA. Jakubem Maksymovem, uměleckým šéfem Divadla loutek Ostrava, Praha, 8.4.2024
- Rozhovor s RNDr. Janem Veselým, Praha, 18.4.2024

Přílohy

Příloha 1 ocenění a zájezdová činnost - Divadlo Minor

Ocenění Divadla Minor

- Na Skupově Plzni 2003 získala inscenace Voda čerstvosti ocenění za režii, scénář, výpravu a hudbu. Tvůrci inscenace byli kolegové z plzeňské Alfy režisér Tomáš Dvořák, hudebník Jiří Koptík a dramaturg Pavel Vašíček. Autorem výpravy byl Pavel Kalfus.
- Inscenace Kabaret Tlukot a bubnování aneb Veliké putování získala na libereckém festivalu Mateřinka 2003 cenu za hudbu (autoři Matěj Kroupa, Jan Matásek a Dalibor Mucha) a na Přeletu nad loutkářským hnízdem 2002 cenu Erik za nejlepší loutkovou inscenaci.
- Na Skupově Plzni 2004 byla oceněna výprava Roberta Smolíka k inscenaci Lovci mamutů.
- Na Mateřince 2005 získal Jan Matásek ocenění za hudbu k inscenaci O Malence.
- Na Skupově Plzni 2006 získal Filip Jevič cenu za herecký výkon v inscenaci Vinnetou aneb Věčná loviště for everybody.
- Na festivalu Mateřinka 2007 získala inscenace Z knihy džunglí tři ocenění, a to cenu za režii pro Jiřího Adámka, za výpravu pro Kristýnu Täubelovou a ten rok poprvé udílené Čestné uznání za nejlepší inscenaci v kategorii pro děti 5-7 let.
- Kristýna Täubelová, autorka výpravy k inscenaci Z knihy džunglí, získala Cenu Alfréda Radoka za rok 2007.
- Na Skupově Plzni 2008 získala inscenace Bruncvík a lev čtyři ocenění: Filič Jevič za mužský herecký výkon, Dalibor Mucha a Tomáš Vychytil za hudbu, Petra Zámečníková a Jan Jirků za autorsko-dramaturgickou koncepci, Robert Smolík za výpravu (oceněn též za výpravu k inscenaci souboru Buchty a loutky, Tibet – Tajemství červené krabičky).
- V roce 2010 získala inscenace Z knihy džunglí hlavní cenu na jednom z nejprestižnějších evropských loutkářských festivalů v sousedním Polsku (Międzynarodowy Festiwal Sztuki Lalkarskiej, Bielsko-Biała 2010) za „nalezení inovativního způsobu, jak přistupovat k nejmladšímu publiku.“
- Na Skupově Plzni 2010 získala inscenace Hon na Jednorožce ocenění pro Dalibora Muchu a Tomáše Vychytila za hudbu.
- Na festivalu Mateřinka 2011 získává Jan Matásek cenu za hudbu k inscenaci Moje první encyklopedie.
- Na festivalu Mateřinka 2013 získává Kamil Žiška ceny za režii a hudbu a Robert Smolík cenu za výpravu k inscenaci Zlatovláska.

- Na festivalu World Puppet Carnival 2013 v indonéské Jakartě získává inscenace Z knihy džunglí Cenu dětského diváka.
- V rámci přehlídky Přelet nad loutkářským hnízdem 2015 byla udělena cena Erik za nejinspirativnější počín v oblasti loutkového a alternativního divadla za uplynulou sezónu inscenaci Mami, už tam budem? v režii Jiřího Jelínka.
- Marek Doubrava získal Cenu divadelní kritiky 2015 za hudbu k inscenaci Libozvuky.
- Na festivalu Skupova Plzeň 2016 získala inscenace Mami, už tam budem? Cenu města Plzeň za herectví pro Lenku Volfovou a Jiřího Jelínka.
- Ondřej Nosálek získal za roli v inscenaci Zá-to-pek! Cenu Thálie 2021 za herecký výkon. Johana Schmidtmajerová byla ve stejné kategorii nominována.
- Inscenace Nanuk získala dvě ocenění na festivalu Mateřinka 2021. Kateřina Císařová za herecký výkon a Ivo Sedláček za hudbu.
- Jakub Kopecký získal Cenu divadelní kritiky 2022 za scénografii inscenace Bratři naděje.
- Inscenace Bratři naděje získala na festivale Skupova Plzeň 2022 čtyři ocenění. Jan Jirků za scénář a režii, Jakub Kopecký za scénografii, Jiří Hradil za hudbu, Václav Jelínek, Bořek Joura, Pavol Smolárik a Gustav Hašek za herecké výkony.
- Herec Gustav Hašek získal Cenu Thálie 2022 v kategorii Loutkové divadlo za roli v inscenaci Bratři naděje. Pavol Smolárik a Václav Jelínek byli ve stejné kategorii v užší nominaci, do širší nominace se dostali Radka Pavlovčinová, Bořek Joura a Ondřej Nosálek
- Jan Jirků a Jakub Kopecký získali za inscenaci Bratři naděje Cenu divadelních novin 2022 v kategorii Loutkové a výtvarné divadlo.
- Inscenace Bratři naděje získala Cenu Erik 2022 na festivalu Přelet nad loutkářským hnízdem.
- Inscenace Dlouhý, Široký a Bystrozraký byla nominována na Cenu divadelních novin 2023 v kategorii Loutkové a výtvarné divadlo.
- Herečka Antonie Formanová byla za roli v inscenaci Dlouhý, Široký a Bystrozraký v širší nominaci na Cenu Thálie 2023 v kategorii Loutkové divadlo.
- Cena Českého střediska ASSITEJ 2023 byla udělena Zdeňku Pecháčkovi za dlouholeté vedení divadla Minor, které se za jeho vedení stalo přední českou scénou divadla pro děti a mladé publikum.

Zahraniční zájezdy Divadla Minor

- V létě 2003 a 2004 se v Soulu v Jižní Koreji odehrálo 48 představení inscenace Kabaret tlukot a bubnování aneb Veliké putování. V květnu 2005 se tato inscenace zúčastnila 5. ročníku Mezinárodního loutkového festivalu (Festival Internacional Titerías) ve městě Guanajuato v Mexiku.

- Inscenaci Z knihy džunglí v roce 2008 zhlédli diváci ve Slovinsku, Slovensku (festival Bábkarská Bystrica) a v Japonsku, v roce 2010 se pak úspěšně hrála v Polsku (Międzynarodowy Festiwal Sztuki Lalkarskiej Bielsko-Biała) a v roce 2013 na festivalu World Puppet Carnival 2013 v indonéské Jakartě. V roce 2014 ji herci odehráli v německém Norimberku.
- V roce 2009 se vydal do světa i Bruncvík a lev – hrál se ve finských Helsinkách a na podzim zamířil na turné až za velkou louží: prezentoval se ve Washingtonu a v New Yorku.
- Inscenace Broučci měla v roce 2014 derniéru na polském festivalu Assitej Varšava.

zdroj: Ocenění a zájezdy Divadla Minor. *Minor.cz* [online]. [cit. 2024-04-14]. Dostupné z:

<https://www.minor.cz/o-divadle/minor-vcera-a-dnes#main-anchor>

Příloha 2 - ocenění a zájezdová činnost - Naivní divadlo

Ocenění Naivního divadla

- Vánoce s Kulišákem (1996) v režii Z. a I. Peřinové / Iva Peřinová Cena za text (Mateřinka 97), Markéta Sýkorová za loutkoherecký výkon (Mateřinka 97)
- Pohádka o Raškovi (2008) v režii Martina Tichého / Inscenace byla v anketě odborníků označena za nejlepší českou loutkovou inscenaci sezóny 2008/2009 (Cena ERIK), FESTIVAL MATEŘINKA 2009 Tomáš Syrovátka - Cena za dramaturgii, Filip Homola - Cena za hercký výkon
- Jak chodil Kuba za Markytou (2010) v režii Pavla Kalfuse / Mezinárodní festival LUTFEST Sarajevo 2010 - Cena za herecký výkon Markéty Sýkorové
- Budulínek (2012) v režii m. Homolové / Vít Peřina obdržel za autorství textu Cenu Divadelních novin za Tvůrčí počín sezóny 2011/2012 v kategorii Alternativní divadlo, Inscenace byla v anketě odborníků označena za nejlepší českou loutkovou inscenaci sezóny 2011/2012 (Cena ERIK), FESTIVAL MATEŘINKA 2013 Cena za hru (Vít Peřina), Cena za loutkoherecké a muzikantské výkony (Michaela Homolová a Filip Homola), Cena za výpravu (Robert Smolík), FESTIVAL KREMnickÉ GAGY 2013 (SLOVENSKO): Cena Zlatý gunár za nejlepší inscenaci pro děti a mládež, FESTIVAL PIF 2013 (ZAGREB, CHORVATSKO): Cena za režii (Michaela Homolová), FESTIVAL SPECTACULO INTERESSE OSTRAVA 2013: Cena za výjimečný kontakt s dětským divákem a za bezprostřednost v hereckém projevu (Michaela Homolová a Filip Homola), FESTIVAL BIELSKO-BIALA 2014 (POLSKO): Cena za nejlepší inscenaci pro děti
- O beránkovl, který spadl z nebe (2014) v režii M. Homolové / Cena Vojty Šálka na festivalu Dítě v Dlouhé 2014, Nominace na Cenu Divadelních novin v kategorii Loutkové a výtvarné divadlo (sezóna 2013-2014) - Michaela Homolová (režie) a Vít Peřina (autorství), Nominace na Cenu divadelní kritiky za rok 2014 v kategorii Inscenace roku, Festival MATEŘINKA 2015: Cena za režii (M. Homolová), Cena za dramaturgii a spoluautorství (Vít Peřina), Cena za výpravu (Robert Smolík), Čestné uznání za kolektivní herecký výkon (D. Čičmanová, B. Kubátová, F. Homola, A. Kubišta), Festival Kremnické gagy 2015: Cena za nejlepší inscenaci pro děti, Festival PIF Zagreb 2015 - Cena za scénografii (R. Smolík) Cena za loutkoherectví (Diana Čičmanová) Zvláštní cena poroty za kreativní zapojení dětské hry do inscenace
- Jukebox (2021) v režii M. Homolové / SKUPOVA PLZEŇ 2022: Vít Peřina - Cena Antonína Šimely za "brilantní konferenciérský výkon u Jukeboxu"
- Kabinet zázraků neboli Orbis pictus (2020) v režii M. Homolové / Výtvarník Hza Bažant obdržel Cenu divadelní kritiky v kategorii Scénografie roku 2020, MATEŘINKA

2021 - Cena za hudbu a zvukový plán (Filip Homola), Cena za scénografii (Hza Bažant)

- ŠŠŠŠ.ŠŠŠŠ.Hůůů.Haf (2019) v režii M. Homolové / FESTIVAL POLETNI LUTKOVNI PRISTAN, MARIBOR, SLOVINSKO 2022 - Cena Zlatá žirafa, FESTIVAL DÍTĚ V DLOUHÉ 2022: CENA DÍTKO (Cena diváků) FESTIVAL MATEŘINKA 2019: Robert Smolík (scénografie), Adam Kubišta, Filip Homola, Marek Sýkora a Antonín Týmal (kolektivní herecký výkon), Vít Peřina (dramaturgie a autorství), Michaela Homolová (autorský vklad a režie), SPECTACULO INTERESSE 2019: Čestné uznání za vytvoření divadelního světa srozumitelného a blízkého nejmenšímu divákovi, CENA ERIK za nejinspirativnější českou loutkovou inscenaci sezóny 2018-2019, CENA DIVADELNÍCH NOVIN za tvůrčí počín sezóny 2018/2019 v kategorii Loutkové výtvarné divadlo - Michaela Homolová za režii inscenace , CENA DIVADELNÍ KRITIKY za rok 2019 - nominace v kategorii Scénografie roku (Robert Smolík)
- Pohádka o Liazce (2018) v režii M. Tichého / Festival Dítě v Dlouhé 2019 - Cena dítě (cena diváků festivalu)
- Jsou místa oblíbená tmou (2017) v režii F. Homoly / Cena divadelních novin za tvůrčí počín sezóny 2016/2017 v kategorii Loutkové a výtvarné divadlo (Filip Homola za koncepci a režii inscenace), Cena ERIK za nejinspirativnější českou loutkovou inscenaci sezóny 2016/2017, Cena divadelní kritiky za rok 2017 v kategorii Nejlepší scénografie (Kamil Bělohlávek), Nominace na Cenu divadelní kritiky za rok 2017 v kategorii Nejlepší hudba (Kora et le Mechanix), Cena festivalu Skupova Plzeň 2018 za režijní a hudební koncept (Filip Homola), Cena festivalu Skupova Plzeň 2018 za scénografii (Kamil Bělohlávek)
- Babička Červené Karkulky slaví narozeniny (2021) v režii M.Homolové / Cena ERIK 2022 (anketa odborníků o nejinspirativnější loutkovou inscenaci sezóny) - 3. Místo, Festival Dítě v Dlouhé 2023 - Cena Dítě

zdroj: Repertoár Naivního divadla. *Naivnidivadlo.cz* [online]. [cit. 2024-04-14]. Dostupné z:

<https://www.naivnidivadlo.cz/cs/repertoar>

Příloha 3 - ocenění a zájezdová činnost - Divadlo Alfa

Ocenění Divadla Alfa

- V sezóně 1999/2000 dosáhlo divadlo úspěchu s inscenací *Jeminkote, Psohlavci* (autorka: Iva Peřinová, režie: T. Dvořák, výprava: P. Kalfus, hudba: J. Koptík, dramaturgie: P. Vašíček), jež byla Nadací Alfréda Radoka prohlášena „hrou roku 1999“. Na 23. SKUPOVĚ PLZNI získala tato inscenace sedm cen z jedenácti. Byla zvána i na mezidruhové přehlídky od DIVADLA '99 po Divadlo evropských regionů. Úspěch měla i na Slovensku, v Maďarsku, Francii a Japonsku.
- Tento úspěch ještě předčil zcela nebývalý ohlas inscenace maňáskové grotesky podle A. Dumase: „*Tři mušketýři*“ (sezóna 2005/2006; scénář: T. Dvořák - I. Nesveda-P. Vašíček, režie: T. Dvořák, výprava: I. Nesveda, hudba: M. Vaniš, texty písní: B. Josephová-Luňáková, dramaturgie: P. Vašíček), která za 4 roky získala 26 ocenění u nás i v zahraničí (mj. byla prohlášena inscenací r. 2006, získala 2 nominace na cenu A. Radoka, oborovou cenu ERIK, 5 cen na SP 2006, 4 ceny na festivalu „PIF“ v chorvatském Záhřebu atd.). Divadlo s ní hostovalo ve více než 20 zemích. V posledních sezónách zde režírovali i renomovaní činoherní režiséři J. Kačer, J. A. Pitínský, A. Goldflam a R. Lipus a také mladí tvůrci J. Jirků, P. Tejnorová, P. Vodička či J. Vašíček. V září 2016 si divadlo připomene 50. výročí svého založení.

Zahraniční zájezdy Divadla Alfa

- Od roku 1970 do roku konce sezóny 2014/2015 divadlo navštívilo Tunís, Polsko, Jugoslávii (a následné státy Slovinsko, Srbsko a Chorvatsko), Rumunsko, Francii, Německo, Bulharsko, SSSR, Rakousko, Itálii, Švýcarsko, Slovensko, Ukrajinu, Maďarsko, Japonsko, USA, Španělsko, Dánsko, Lucembursko, Finsko, Belgie, Portugalsko, Holandsko, Kanadu, Izrael, Norsko a Rusko (řadu z těchto zemí vícekrát).

zdroj: *Ocenění a zájezdová činnost Divadla Alfa*. Online. Divadloalfa.cz. Dostupné z: <https://www.divadloalfa.cz/index.php/cz/o-divadle/historie-divadla>. [cit. 2024-05-05].

Příloha 4 - Rozhovor s režisérkou a autorkou inscenací pro batolata a dramaturgyní Laterny magiky - ND Hanou Strejčkovou

Jaká je Vaše zkušenost s procesem zkoušení batolecího představení? Co je při něm zásadní a jaké jsou hlavní odlišnosti od představení pro dospělé publikum? Slyšela jsem, že batolecí inscenace často vznikají za přítomnosti batolat. Je to tak?

Nevím, jak to mají jiní, kteří tvoří inscenace pro batolata, zda zkouší s batolaty. Ale jsem zároveň certifikovanou laktační poradkyní, takže co se týká spolupracovníků (maminek s batolaty), šlo to „ruku v ruce“ s určitou reciprocí vzájemné pomoci. Na základě sympatií nebo i zasvěcení daných lidí do projektu, kteří aktuálně vychovávají a rozvíjejí tuto věkovou kategorii, je to zcela přirozený proces výměny „směnného“ obchodu. Považuji za důležité věnovat pozornost odlišným věkovým kategoriím a všimnout si specifik, ta se proměňují v čase. Když máte představení Batolaterna, tj. od půl roku do tří let, tak bylo v zásadě nutné prověřit, jak bude například reagovat dítě v sedmi měsících a jak dvouletý jedinec. V tomto ohledu byla pro mě spolupráce s maminkami úplně zásadní. A další zcela podstatná věc je ta, že když se pracuje v týmu, je dobré, aby se všichni sjednotili u vstupního materiálu, aby souzněli s konceptem a získali hmatatelnou zkušenost, v tomto konkrétním případě společně s cílovou skupinou diváků. Domnívám se, že je velmi vhodné se zkušenosti s kontaktem vystavit co nejdříve, nebo rozhodně dříve než při generální zkoušce, tj. prohloubit citlivost, trpělivost, vysledovat funkční principy komunikace. A i když jsou někteří z týmu zkušení rodiče, tak i přesto byla a je potřeba znovu budovat cit pro specifický způsob interakce s batolaty, a to ideálně s určitou pravidelností, abychom zjistili, že nic z toho, co bylo poprvé, se nemusí opakovat podruhé a potřetí, ale abychom zjistili a potvrdili si, že neustále vznikají nové situace. Stěžejní je během tohoto procesu adaptovat nejenom prostor, rekvizity, ale i samotnou akci, a hlavně timing na základě toho, že si všímám a spolupracuji s partnery na jevišti.

U Batolaterny, ale i u jiných batolecích inscenací, které jsou mnohem komornější, je právě vystavení se přímému kontaktu s divákem a jeho rodiči zcela zásadním průběžným kamenem určité funkčnosti, protože čekat do premiéry, zda to divák přijme, nebo ne je vlastně pozdě. Vycházím hlavně z toho, že tvořím pro diváka a z tohoto úhlu pohledu by bylo ideální, aby se tento vytvořený prostor sdílel oboustranně - vzájemně vstřícně. Aby my jsme poskytovali hravý prostor pro rozehrávku jejich asociací, a zároveň aby nám oni svými reakcemi poskytovali zpětnou vazbu. Kdyby to nefungovalo už v procesu, tak by premiéra byla čistě jenom ukázkou naší tvorby a očekáváním, které by se nemuselo naplnit. Mnohem více si u těchto projektů uvědomuji zodpovědnost a vlastní potenciální chybovost, protože můžu mít např. asociaci, která se pak ukáže jako neproveditelná, příliš komplikovaná,

vykonstruovaná nebo jednoduše v prostoru nefunkční. I s Batolaternou jsem měla některé vstupní nápady, které se ukázaly jako nerealizovatelné z důvodu vysoké kapacity diváků nebo trojstranného hlediště. Myslím si, že tento zvolený způsob práce ale udržuje tvůrce ve zdravém střehu a citlivé všímavosti okolí. Podobný přístup mívám, když pracuji pro publikum se specifickými potřebami. Hodně materiálu musí vznikat v rámci práce právě s těmi osobami se znevýhodněním. Je to kvůli porozumění, citlivosti, nárokům na to, kam věnují pozornost, požadavkům na prostor, rekvizity nebo jiné objekty. Všechny tyto aspekty musí být srozumitelné aby dál rozvíjely fantazii či abstraktní myšlení. Je to hodně tenká hranice, abych do inscenace nezanesla příliš mnoho symbolů a metafor a následně tomu cílová skupina neporozuměla. Naštěstí o svých dramaturgických „úletech do fantazie“ vím a velmi si vážím i supervizí a „outside eyes“, takže se vracím do vytyčených rámců.

Jakou roli hrají herny při práci s batolecím divákem a jaký vliv má participace rodiče na rozvoj dítěte v divadelním prostředí? Jakou roli hraje doprovodný program? Jak je to s batolecími hernami?

Navazující dílny pro diváka nebo s divákem jsou pro mě vždycky aktivní reflexí toho, co viděli a co si zapamatovali, aniž bych se na viděné a zážitky verbálně ptala. Pracuji s cílovkami, pro které slovo není stěžejním vyjadřovacím prostředkem. Tudiž se o pocitech dozvídám skrze akci a skrze to, jak se začnou vztahovat k materiálu, prostoru, ale i sobě navzájem. Tímto způsobem mi dávají zpětnou vazbu určité funkčnosti. I to, že během představení dítě nevydrží sedět na místě, je pro mě maximálně přitažlivé. Znamená to totiž, že rozumí co se před ním odehrává, nebo si v tom nachází vlastní významy, přitažlivý obsah. Herna, by měla vyústit skrze interakce, které se přibližují divákům, nebo skrze interakce, které diváka motivují vstoupit, ale i svobodně vystoupit, když potřebuje. Vzniká tak dialog, ve kterém diváci sdělují, co bylo pochopeno a nakolik to oni svojí připraveností jsou schopni zpracovávat. Právě tehdy se stává, že vznikají nádherné nápady, které někdy zapracováváme do představení. Divadlo je stále živý tvar. Důležití v tomto procesu jsou ale i rodiče. Pokud rodiče chápou, že jsou rovněž zodpovědní za to, jak představení bude vypadat, tak rozumí i tomu, že jsou dítěti nablízku a pomáhají mu s objevováním toho, co vidí a co si může objevit samo pro sebe. Rodič s telefonem v ruce není úplně plnohodnotným partnerem. Tím je rodič pozorovatel a spolutvůrce dětského zážitku. Dítě potřebuje rodiče, aby mělo jistotu a bezpečí nablízku. Tak bych si představovala ideálního průvodce batolecím divadlem. Stává se, že někteří rodiče mají potřebu své dítě povzbuzovat, ať se neostýchá a vstupuje na hrací plochu, někteří dokonce i nutí, ať dělá to co paní nebo pán na jevišti. Dítě sice už umí chodit a vykazuje znaky rytmického cítění, začne např. tancovat, skákat si a opravdu cítí rytmus velmi intenzivně, ale proč ho tlačit k nápodobě, když si zrovna žije ve svém vnímání představení.

Plánujete na Nové scéně v dlouhodobém horizontu připravit další představení podobného formátu jako BatoLaterna?

BatoLaterna je relativně nová, i když má za sebou 168 repríz. Tím, že Nová scéna půjde do rekonstrukce, a i z toho důvodu, že Laterna magika je omezena na zhruba jednu, maximálně dvě premiéry za sezónu, je v tomto ohledu plánování ne zcela snadné. Zároveň BatoLaterna v tuhle chvíli partnera úplně nepotřebuje. Má svého navazujícího „sourozence“, což je představení *Zázrak stvoření* pro starší děti od režiséra Radima Vizváryho. Jsou i rodiče, kteří zavedli trend, že na BatoLaternu chodí pravidelně a vlastně s ní rostou. Tím se potvrzuje, že zatím stačí jedna, protože je vytvořená tak, aby děti oslovovala vybranými prostředky v různých vývojových fázích. Je již potvrzeno, že koncept BatoLaterny může být atraktivní jak pro dítě, které leží na bříšku, tak pro dítě, které už běhá.

Jakou máte zkušenost s batolaty, která představení navštívila opakovaně? Nebo např. s batolaty, která byla do procesu zapojována během vzniku BatoLaterny?

Skrze „cvičná“ batolata máme zkušenost, že např. sedmiměsíční holčička, která se opakovaně vracela na představení, projevovala zájem i když to pro ni bylo neznámé. Přitahovala ji hudba, rytmus a barevnost prostředí. Bylo znát, že vykazuje známky porozumění a že v ní zůstaly vzpomínky. Nebo např. jedna divadelní kritička pravidelně navštěvuje BatoLaternu se svým vnukem a kdykoliv projíždějí tramvají kolem Nové scény vnuk na ni ukazuje a říká: "To je divadlo." Tento zážitek pro něj představuje symboliku divadelního prostředí a s postupujícím věkem se rozvíjí i jeho schopnost soustředěného pozorování, kdy už pro něj není stěžejní si na všechno sáhnout a vběhnout do děje, ale naopak v klidu pozorovat dění na jevišti. Některé děti však potřebují haptickou zkušenost nebo cítí potřebu vstoupit do děje a pozorovat tanečnicka z bezprostřední blízkosti. S tím souvisí i volba zorného pole - do jakých výšek akci zasadit, kam směřovat pohled diváka.

Jaká byla Vaše cesta k divadlu pro batolata?

S takto malými dětmi jsem začala pracovat v letech 2007-2008 jako laktační poradkyně. Prošla jsem výcvikem v Thomayerově nemocnici u Laktační ligy. V následujících letech jsem otevřela kurzy, kde jsem se věnovala malým dětem i maminkám a již tyto aktivity nesly prvky a principy rodičích se základů divadelních představení pro nejmenší. To byla pro mě dlouhodobá a zásadní zkušenost. V paralele k praxi laktační specialistky, která zahrnovala jak individuální péči, tak vedení kurzů v rámci předporodní přípravy, se přidalo studium v oblasti pomáhajících profesí. Současně s navazujícím studiem na Mezinárodní divadelní škole Jacques Lecoq v Paříži jsem již systematicky vstupovala do divadelního batolecího prostředí. Všechny cesty se postupně sjednotily v jeden proud.

Jaká bezpečnostní opatření je potřeba v případě BatoLaterny brát v potaz?

Z hlediska prostoru je za mě důležité čisté prostředí, ne přehnaně sterilní, ale příjemné a upravené, proto se po každé BatoLaterně luxuje i vytírá. Také se kontrolují všechny polštářky k sezení i ležení. Omývají se rekvizity, které jsou vyrobeny z bezpečných materiálů a neobsahují drobné částice. Bezpečnost je pro náš celý tým zásadní. Ve foyer jsou k dispozici přebalovací pulty i koše na plíny.

Jaký je Váš pohled na práci s dětmi předškolního věku a dětmi mladšího školního věku?

U předškoláků často využívám dramaturgické úvody formou hravého prologu, který není jen o tom, co dítě uvidí, ale také zjišťováním co děti očekávají a vědí. Zkoumám, do jaké míry si umí něco představit nebo do jaké míry rozumí žánru, který předkládáme. Nejlépe fungují reflexe a workshopy, které vybízejí k pohybu a rukodělné činnosti, ke hře a průzkumu. K jednotlivým titulům také vytvářím doprovodné materiály, jako jsou pedagogické listy, inspirativní průvodce návazných aktivit pro rodiče či publikace, leporela a kreativní bloky. Představení pro děti za mě nekončí potleskem, ale tím, že dítě dostane šanci nechat ho v sobě doznít, leccos si zkusit.

Co funguje u mladších školáků?

Před pandemií jsme měli systém, že když si školy objednaly vstupenky na představení v divadle, tak jsme nejprve ve jeli do škol (třeba týden předem a vždy dva lektori, herci) a měli celý den (dopoledne v rámci výuky a odpoledne v družině) vyhrazený na dílny ve školách. Škola potom přijela na představení a díky dílnám byly děti připraveny v rámci žánru (nejčastěji pohybové divadlo, pantomima, nový cirkus, tanec). V určitých obdobích jsme ještě jezdili do školy i po zhlédnutí představení. Věřím, že v některých dětech otisk našich snah zůstal, nebo že je povzbudil či přispěl k jejich povědomí o různorodosti divadla. Na prvním stupni bylo důležité, aby každé jednotlivé dítě dostalo pozornost, kterou potřebuje. Zároveň je také učíme spolupráci. Domlouváme se samozřejmě i s třídním učitelem, kterou kompetenci by rád v dané skupině podpořil.

Pro dítě je svým způsobem důležitá dobrodružná cesta, na které se něco naučí, na které něco získá ale i díky které může něco pochopit, zasmát se a kde ideálně zjistí, že je dobré mít kamaráda nebo někoho na koho se mohu spolehnout. To je taková moje dlouhodobá tendence, která se promítá do všech mých prací. U dětí mladšího školního věku je velmi funkční, když je na jevišti zaujme někdo, kdo něco umí, např. akrobat, protože je tam obdiv a fascinace, díky které jde dítě společně s ním a snaží se přijít na to, jak a proč to dělá a co tím chce říct. U předškolních dětí jsme v rovině smyslového vnímání a aktivizace, fyzického prožitku a důležitého zjištění, že ho to prostě baví. Když se díky probuzenému zájmu k dítěti dostane další podprahová informace o žánru, hudbě, výtvarnému pojetí nebo jiná zkušenost, je to samozřejmě skvělé.

Jak to mají předškolní děti a děti mladšího školního věku s pozorností? Jak si ji udržet?

Na to neexistuje manuál, ale ve chvíli kdy dítě přestává rozumět tomu co sleduje, přestává ho to bavit a odpojuje se nezávisle na tom, jakou má vybudovanou kapacitu pozornosti. I batole dokáže 20 minut sledovat BatoLaternu a teprve poté vstoupit do prostoru, který se proměňuje v hernu. Je fascinující, když vnímá, jak se postupně rozvolňují hranice a opatrně vstupují a dostávají se blíž. Nezřídka je to taková pulzace, kdy dítě potřebuje mít pocit, že v představení může být chvíli samo, a pak zase chvíli potřebuje dávat pozor z bezpečné vzdálenosti. Rytmizace průníků, nepsaná pravidla souhry.

Příloha 5 - výsledky dotazníkového šetření - představení pro dětského diváka

POUZE PŘEDSTAVENÍ PRO DĚTSKÉHO DIVÁKA						
Název vašeho divadla	Do jakých divadelních žánrů spadá vaše tvorba pro děti?	POČET PREMIÉR (2024)	POČET TITULŮ (2023)	POČET TITULŮ (2024)	POČET REPRÍZ (2023)	PRŮMĚRNÁ NÁVŠTĚVNOST (2023)
Docela velké divadlo, o.p.s.	loutkové, činoherní, taneční / pohybové	3	28	29	262	80%
Divadlo Lampion	loutkové, činoherní, experimentální, taneční / pohybové, objektové	4	14	15	220	60%
Horácké divadlo Jihlava, p.o.	loutkové, činoherní	3	5	4	84	89%
Západočeské divadlo v Chebu	loutkové, činoherní, experimentální, taneční / pohybové, objektové	1	15	9	86	90%
Divadlo Na zábradlí	loutkové, činoherní, experimentální	1	0	1	0	xxx
Naivní divadlo Liberec	loutkové, experimentální	3	20	20	320	90 %
Těšínské divadlo Český Těšín, p.o.	loutkové, činoherní	4	14	10	339	94%
Divadlo Líšeň	loutkové, experimentální, taneční / pohybové, objektové	nelze specifikovat	6	6	nelze specifikovat	xxx
Divadlo v Dlouhé	činoherní	1	14	14	148	95,50%
Národní divadlo / Laterna magika	taneční / pohybové	0	2	2	95	93%
Divadlo Radost	loutkové, experimentální, objektové	4	21	23	376	79%
DAMÚZA	loutkové, objektové	4	37	39	312	90%
Divadlo ALFA	loutkové	5	22	22	283	90%
Divadlo Polárka	loutkové, činoherní, experimentální, taneční / pohybové, objektové	6	18	19	291	84%
Divadlo Tramtarie	činoherní	1	6	6	88	76%
Východočeské divadlo Pardubice	činoherní	3	4	2	27	80%
Divadlo Scéna	loutkové, činoherní, taneční / pohybové	1	13	13	190	xxx
Slovácké divadlo Uherské Hradiště	činoherní	1	8	9	49	81%
Lampion	loutkové	4	16	18	260	xxx
Klíčperovo divadlo, o.p.s.	činoherní	1	2	2	26	77,75